

PREOTULU ROMANU.

DIUARIU BASERICESCU

SCOLASTICU si LITERARIU.

*Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege voru
cerca din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7.*

Nr. II.

1. FEBRUARIE.

An. XII. 1886.

Cunoscintie din Dreptulu canonicu.

5. Baseric'a ¹⁾ a deverata.

Ómenii spre a satisface indigentiei religióse innascute loru de la natura, de-odata cu sentiulu religiosu, cá se dee espresiune acestui'a dupa diferitele concepte ale religiunei, — s'au intr'unitu in diferite societati religióse; — inse, tóte aceste societati, pre cátu eráu de imperfecte, pre atátu diferiáu intre sene si eráu reduse intre marginile particularitatii; neci un'a din ele nu aveáu caracterulu universalitatii; singura societatea crestina instituita de Isusu Christosu a fostu in stare a invesce caracteru universale, — si nerestringându-se intre margini particulare — locali ori nationali, — a imbracisiá si a cuprinde pre toti ómenii fora de deschilinire in sênulu seu, — intr'unindu-i in un'a insocire

¹⁾ Baseric'a — beseric'a — basilica (grec. casa regésca) la Romani erá unu edificiu destinatu pentru comerciulu si administratiunea justitiei, aveá form'a unui patru-angiu lungaretiu, in laintru cu síruri de colonne in giuru; de o parte a lungimei séu la unu capetu erá una covoitura, in care se aflá tribunalulu pentru judeci si scaunele personalelor magistratuali. Conf. Rituum. quae olim apud Romanos obtinuerunt succincta explicatio. G. H. Niecoport Budae 1799. p. 119. — De asemenea constructiune erá si basilica christiana, la care se reduce si cuvântulu nostru baserica, numai cátu constructiunea acesteia cu tempulu se straformá dupa indigentiile cultului crestinu. Herders Conversations-Lexic. edit II. Lit. B.

religiósa, si acést'a este baseric'a lui Isusu Christosu, — baseric'a creștina. ¹⁾

Baseric'a ecclesia, — ἐκκλησία ²⁾) însemna adunarea credințiosiloru, ea este instituțiune fundata de Isusu Christosu cu scopu si misiune, cá cei-ce în urmarea chiamarei domnedieesci se într'unescu prin dâns'a în un'a totalitate spre credinți'a în Domnedieu prin Isusu Christosu — si spre a prestá cultu domnedieescu corespundiatoriu la acésta credinți'a, — prin implinirea asiedimenteloru legeri lui Christosu — si prin usuarea midilóceloru darului — a sânteloru sacrameinte sub conducatorii si pastorii sei legali se ajunga la mântuirea cástigata prin dânsulu. ³⁾

Baseric'a e asia dara în socire prin religiune si pentru religiune, aceloru ce — traindu pre pamentu — credu întru unulu D.-diu cá începatoriulu mântuirei în Isusu Christosu si marturescu pre Christosu cá mântuitoriulu lumii; în dâns'a prin implinirea asiedimenteloru legeri lui Christosu si prin folosirea midilóceloru darului statorite de dânsulu, se continua opulu mântuirei genului omenescu, pentru

---

¹⁾ Ecclesia Christi 'si trage originea dela parinti apostolici, éra eccl. christiana e numire mai târdia. -- ²⁾ Numirea ἐκκλησία de la ἐκκαλεω se reduce mai multu la genu, éra baseric'a, cá si Kirche germ. (κῦριακὴ de la κῦριος) la diferinți'a specifica. H. Gerlach op. cit. p. 11 not. 1. — Univers. Geschichte der christl. Kirche Dr. I. Alzog Edit. VI. Mainz 1855. p. 2. Dela grecesculu κυριακόν (Sin. Neoces. c. 5. sin. laodic. c. 28, Euseb. hist. eccl. l. 9. c. 10.) s'a luat latinulu dominicum. (Rufin. hist. l. 1. c. 3. Ciprian de oper. et elemos.) si germanulu Domm, de act Dommherr. Ci aceste numiri privescu mai multu la baseric'a materiale, loculu unde se aduna credințiosii spre a prestá cultu religiosu. În limbele slavi ce s'a luat numirea dela κυριακόν în cele romanice a remasu ecclesi'a. Pastoral. II. epp. de Argesiu 15 diec. 1876. Bas. ort. Nr. III. 1877 — ³⁾ Concil. prov. I. T. II. Cap. I. o definesce: „Societatea ómeniloru într'uniti prin marturisirea unei si acelei'a-si credinție creștine, si prin împartesfrea acelor'asi sânte sacrameinte, sub gubernarea pontificalui romanu, urmatoriu s. Petru în primatu si a legitimiloru pastori, cari suntu eppii uniti cu dânsulu, cá urmatorii apostoliloru.“ Definițiunea nóstra e facuta cu referinți'a si la baseric'a gr. or.

că ea conduce pre ómeni in trecerea loru aicia pre pamentu. la destinatiunea loru supr'apamenténa care e rescumperarea din legea vechia si mostenirea fiésca.

Avêndu asia dara baseric'a de a intr'uní pre ómeni cu D.-dieu si intre sene in D.-dieu, tiêntesce a sustiené nu numai legatur'a singuraticiloru façia cu D.-dieu ci si referintiele ómeniloru intre sene si façia cu totalitatea aceloru ce s'au intr'unitu ací in lume in comuniune basericésca esterna si visibila spre a prestá cultu domnedieescu activu. Dreptu ace'a baseric'a este imperati'a lui Christosu pre pamentu si cá institutiune fundata pentru ómeni de a prestá cultu domnedieescu — ea este institutiune visibila, pre care Christosu ó-a intemeiatu cu scopu cá nu numai se conserve invetiatur'a lui cea domnedieésca ci se-o si comunice acést'a invetiatura, se o propage si se o si latiésca. ¹⁾ Baseric'a cá atare institutiune tiene loculu primu in rîndulu insociriloru morali si are opu de conditiunile necesarie acelor'a.

6. Misiunea basericeii.

Misiunea basericeii cá atare precumu s'a delineatu, e de a se considerá dein dóue puncte de vedere; ea se estende in dóue direptiuni, tiêntesce atâtu la relatiunea singuraticiloru façia cu D.-dieu, câtu si la referintiele singuraticiloru intre sene si façia cu totalitatea.

In direptiunea prima are misiunea de a administrá midilócele darului — sânteles sacramente si invetiatur'a lui Christosu, poterea de a legá si deslegá trece preste marginele acestei vieti; ací pasiesce dêns'a pre forulu internu, carele e alu consciintiei; éra in câtu tiêntesce la referintiele singuraticiloru intre sene si façia cu totalitatea, stá baseric'a pre forulu esternu formandu unu organismu sociale, carele

---

¹⁾ Considerându baseric'a din acelu punctu de vedere in câtu prin unii membri ai ei se comunica, éra altii au de a primí invetiatur'a comunicata aic'a pre pamentu, se imparte in eclesia docens si eccl. discens; sub cea de antâiu intielegandu superioritatea basericeii, éra sub cea dein urma pre crestini ascultatori. Concil. prov. l. cit. in fine.

unesce pre membrii sei in unu corpu visibile, si pentru cá se póta existe cu efectu pre acestu terenu, are opu si de lucruri temporali, — pamentesci; cá societate fundata pentru ómeni, cari constáu nu numai din sufletu, ci si din trupu, are opu si de acte esterne, dar' cá actele aceste se aiba valóre si pentru forulu internu, chiar' asia de puçinu se póte eschide baseric'a de pre forulu esternu, precumu nu se póte despartî sufletulu de trupu. Ma fiendu forulu esternu mai estinsu de câtu celu internu, pentru de a-si câstigá valóre pentru organismulu celu visibile aicia pre pamentu, are opu nu numai de unu ordene religiosu internu ci si esternu, cá si ori care alta institutiune sociale, numai câtu ordenele esternu remane mai multu pre lînga de a proptí, esoperá si de a scutí religiositatea si moralitatea. — Apoi spre implinirea misiunei s'ale are baseric'a potere ¹⁾ de la intemeliatoriulu ei, ea este fundata pre revelatiunea descoperita de Christosu si pre credinti'a mantuirei prin dênsulu, e institutiune domnedieésca si puterea ei e nemidilocitu dela Domnedieu; esistenti'a ei este unu factu istoricu positivu, deci de nu va cenev'a a contestá factulu salvarei genului omenescu si instituirea ei domnedieésca, cauta se recunósca basericei potere si drepturi ce i s'au atribuitu conformu misiunei s'ale. Aceste drepturi competu basericei si din punctu de vedere istoricu alu dreptului positivu publicu, si in puterea destinatiunei si a desvoltarei ei istorice neci de cumu nu i se potu contestá.

Baseric'a impune sarcine materiali si dictéza pedepse fizice asupr'a membriloru cari nu se confórma, ori vatema dispusetiunile ei, inse spre a duce in deplenire dispusetiunile acestea nu usuéza potere coercitiva nemidilocita. Observarea si efectulu dispusetiuniloru ei depinde de la credintia, si e basata pre convictiune despre instituirea si misiunea-i domnedieésca, si, déca cândv'a puterei basericesci in efaptuirea intentiuniloru s'ale, se alatura forti'a esterna, puterca fizica, acést'a vine dela puterea statului, care are de

---

¹⁾ Conc. prov. I. T. C. IV.

a propti pre baserica in conscientia si convictiune despre necesitatea institutiunilor ei.

7. Principele basericeii.¹⁾

Opulu mantuirei genului omenescu e basatn pre iubire éra credinti'a este inceputulu mantuirei omului²⁾ pentru cá asia a iubitú Domnedieu lumea, cátu pre fiiulu seu unulu nascutu la datu lúmei, cá totu celu-ce va crede in densusu se nu piéra, ci se aiba viéti'a de veci, éra viéti'a eterna este cá se cunósca pre unulu D.-diéu adevératu, si pre care la tramisu — pre Isusu Christosu; si dupa ce voru primí-cu-vintele, cari le-a datu loru, se intieléga adevératu cá acést'a de la parintele a esítu si se créda cá pre acést'a parintele la tramisu³⁾ si crediendu se aiba sperare intru Christosu.⁴⁾

Legatur'a interna ce léga asia dara pre membrii basericii lui Christosu intr'un'a, constà in credinti'a prin care cá prin un'a ~~B~~vértute (supranaturale inspirati si ajutati de grati'a lui Domnedieu tienemu de adevérate tóte cele desco-perite de Domnedieu pentru auctoritatea lui⁵⁾ si fiindu cá acésta credintia dupa dís'a apostolului este dovedirea lucrurilor nevediate, pentru ace'a e proptita de sperare si lucréza prin charitate; — de unde si principiéle, la cari se reduce invetiatur'a basericeii lui Christosu suntú: credinti'a, sperarea si iubirea. Acestea le-a accentuatu si inaltiatu mai pre susu de tóte atátu Domnulu cátu si apostolii in invetiaturele s'ale, cându pre lângá locurile evangeliéi, unde cérca credinti'a celoru ce alérge la densusu ceréndu ajutoriulu, cu tramiterea apostoliloru in lume, cá se predice evangeli'a imperatiei lui D.-diéu, credinti'a o pune de conditiune⁶⁾ necesaria a mantuirei dícúndu: celu ce va crede mantuisse-va,

---

¹⁾ Compendiu de dreptulu canonicu alu unei, sânte, sabornicesci si apostolesci baserici, Andreiu Bar. Siagun'a Sabiiu 1868. p. 22. § 25. — ²⁾ Concil. provinc. I. 1872 Tit. I. cap. I. — ³⁾ Ioan. XVIII, 3—8. — ⁴⁾ Ioan. III, 13. — ⁵⁾ Conc. prov. loc. cit. — ⁶⁾ Concil. prov. I. T. I. Cap. I. Credinti'a este inceputulu mantuirei omului.

éra celu ce nu va crede se va osândi; ¹⁾ de unde si apostolulu la Evrei adauge dîcîndu: cã fora de credintia nu este cu potintia a placé lui D.-dieu, pentrucã detoriu este celu ce se apropia de D.-dieu, se créda. ²⁾ — Apoi cu referintia la iubire nu numai cã repetiesce porunc'a din lege: se iubesci pre Domnulu D.-dieulu teu; si pre de-aprópele teu cá pre tene insuti ³⁾ ci si porunca nóua dà invetiaceiloru sei dîcîndu: porunca nóua dán vóue cá se ve iubiti unulu pre altulu; cumu v'amu iubitu si eu pre voi, se ve iubiti unulu pre altulu, cã intru ace'a vã cunósce pre voi lumea cã sunteti invetiaceii miei, déca veti avé iubire intre voi; ⁴⁾ la cari adauge apoi apostolulu ⁵⁾ cã plenirea lepei este iubirea din anima curata si din credinti'a nefaciãrita.

In cãtu pentru sperare invétia apostolulu Petru ⁶⁾ dîcîndu: incingãndu midilócele cugetului vostru si tredîndu-ve cu deseversîre, se sperati spre darulu, carele s'a adusu vóue prin aretarea lui Isusu Christosu, — cã celu ce are sperare in Christosu, acel'a se curatiesce pre sene, pre cumu si Christosu este curatu.

8. Baseric'a in implenirea misiunei s'ale.

Fiendu baseric'a intemeiata cu scopu de a conservá religiunea adevèrata si prin desceptarea nesuintiei spre perfectiune sufletésca in ómeni pre bacea principiiloru invetiaturei lui Christosu facîndu-i de membri ai sei, aiconduce la cunoscenti'a lui D.-dieu adevèratu si prin participarea mantuirei cãscigate la ajungerea destinatiunei, — care este moscenirea imperatiei ceresci, ⁷⁾ urméza de sene cã Christosu venindu in lume si fundãndu baseric'a adevèrata, in dèns'a a depusu si adevèrurile credintiei si basericei a comisu cã se le latiésca pre acelea, inse baseric'a spre ajungerea acestui scopu numai acele midilóce le aplica si in acelu intielesu, cari si precumu le-a asediatu pre acele fundatoriulu ba-

¹⁾ Math. XVI. 15—16. ²⁾ XI, 6 34. ³⁾ Math. XII, 37. ⁴⁾ Ioan. XIII, 34—35. Math. XXII, 37. ⁵⁾ I. Tim. I, 5. ⁶⁾ I. Petr. I, 13. ⁷⁾ Concil. prov. I. T. I. C. I.

sericei — Christosu; dreptuce si invetiatur'a salutaria a lui Christosu si principiile, la cari corespunde acésta invetiatura — cá parte esentiale a religiunei crestine — si midilócele darului au fostu si au se fia pururea neseperate de baserica si in esentia au remasu si voru remané nestramutate ¹⁾ Introducerea, aplicarea si ulteriór'a latíre si dezvoltare in viéti'a popóreloru — de la inceputu pâna acum'a — si pre venitoriu au fostu si voru fi concrediute basericei cá unicei institutiuni fundate de Christosu spre acestu scopu.

In conservarea si manuarea acestor'a baseric'a totu-de-a-un'a s'a intogmitu dupa intentiunea fundatoriului seu càci voindu a conservá totu-de-a-un'a in intregitate cele ce se tieneáu de esentia si pururea se remâna neatinse si nestramutate ²⁾ in definitiunile adunariloru s'ale se adoperá cu de-adinsulu a dechiará unitatea credintiei si a pretinde cá adeveturile credintiei se fia marturisite amesuratu traditiunei in conformitate si unire, éra in cele accidentali luandu in consideratiune impregiurarile tempului, datinele locali si indigintiele credintiosiloru cu precautiune cuvenita s'a nesuitu ale duce la perfectiune, formandu in modulu acest'a pre baa devoltarei istorice disciplin'a basericei si organismulu ei, carele de si variéza in cele esterne dupa impregiurari, in cele esentiale si interne cá unu intregu se reduce la principiulu unitatii basericesci si alu unitatii in credintia. ³⁾

(Va urmá.)

---

¹⁾ Conc. pr. l. c. — ²⁾ C. 2. D. XIV. (Leon. I. a. 455). . . . illa consideratione semper servata, ut in iis, quae vel dubia fuerint aut obscura, id noverimus sequendum, quod nec praescriptis evangelicis contrarium, nec decretis sanctorum patrum adversum.

³⁾ Conc. prov. I. l. c. conf. Isidor. Pelusiot. Ep. 5. l. III. la § 20. n. 2 si 4.

Gradurile Hierarchiei Ecclesiastice

séu

Insemnatatea Ritului Conferirii Lectoratului, Subdiaconatului si Diaconatului.

Hierarchi'a Basericésca. Partea II.

I. Lectoratulu

9. Officia basericesci cuprinse in Lectoratu.

Este cunoscutu, că in cartile nóstre basericesci occuru unele numiri de feçie séu persóne basericesci, cá: „Ecclesiarchu,“ — „canonarchu,“ — „apriindiatoriulu de lumini,“ „celariu“ si altele. Éra in baseric'a catolica apuséna, gradului de Lectoru precedu inca si alte graduri de officia basericesci cá: „acolytatu,“ „esorcisatu“ si „ostiariatu.“

Dreptu ace'a, deóre-ce in baseric'a nóstra gradulu hierarchicu se incepe dela Lectoratu, s'ar' poté pune intrebarea óre esistatu-au, respective esista in baseric'a nóstra afora de Lectoratu si alte graduri de officia basericesci? — si apoi cá óre cá atari tienu-se acele necessariu de gradurile hierarchice ale preotiei?

Pontificele Corneliu din Veaculu alu III. in epistól'a s'a scrisa catra Fabiu Antiochienu, díce: „Acelu aperatoriu*) alu Evangeliei,“ nu a sciutu că in baseric'a catolica trebuie se fia unu Episcopu, in carea a potutu vedé 46 preoti, siepte diaconi, siepte subdiaconi, 42 acoliti, éra exorcisti si Lectori cu ostiari (pazítorii usieloru) 52.¹⁾ Deci aci afora de Lectori, se mai amintescu si alte deregatorie basericesci.

Asemene marturisesce si S. Ignatiu (107) in cartea s'a scrisa catra Antiochieni dîcîndu: „Ve salutu pre voi ceteti, cantori, esorcisti (juruitori) confessari si lucratori! (Laborantes.)²⁾

*) Numele acest'a i-lu dà lui Novatianu numai din ironia. ¹⁾ Histor. eccl. auctores — Eusebiu — Lib. VI. c. 33 edit. Basileae 1535.

²⁾ Cfr. S. Athanasiu „hist. arian. — epist. ad clerum; si S. Ciprian ep. XXIV ad Clerum.

Éra s. Epiphaniu ast'feliu dîce: „Intru espunerea credintiei dupa Episcopu urmédia preotulu, diaconulu, subdiaconulu si cetetiulu, éra dupa acesti'a vinu esorcistii, tâlcuitorii limbeloru in cetirile sacre s. a.

Marturisirile SS. Parinti le intaresce baseric'a adunata in Sinóde. Asia Sinodulu Laodicenu afora de Lectoru face amintire de: Juruitori, de ostiari si de cantori,¹⁾ Sinodulu Cartaginensu III, (398) si celu Antiochenu, — asemenea si in Sinodulu Trullanu²⁾ se face inca amintire de „ostiari.“

Atare trepte hierarchice, respective deregatorie basericesci commemorédia Justinianu in „Novelle“ Photiu in „Nomocanon“ si Blastares in „Syntagmata.“³⁾ Éra Symeonu Thessalonicensu, barbatu eruditu si sublimu intru esplicarea insemnatatei ritulu sacru, ast'feliu se exprima: „Suntu si alte officia cá: ale deputatulu si portatoriulu de facie, care premergu ordinarei Lectorulu, si care deregatorie cu adeveratu nu sciu pentru ce nu se mai eserciéza. — In baseric'a Thessaloniceniloru cu puçinu mai 'nainte s'au deprinsu inca aceste deregatorie, si occuru si in esemplariele mai vechi ale cartîloru rituale.“⁴⁾

Stà dara afora de tóta indoiél'a, cumcà in tîmpurile mai vechi afora de cele patru graduri hierarchice, — au mai fostu si alte trepte de deregatorie basericesci.

Desî façia de originea acestoru trepte mai mici de deregatorie ecclesiastice cu totu dreptulu potemu affirmá cu Pontificele Benedictu alu XIV-le cá „a indigitá originea acestoru graduri e greu; dar' apoi a cunósce este mai de totu cu nepotintia“⁵⁾, totusi vomu dîce cu Pontificele Ioanu

---

¹⁾ Can. 24, 26. ²⁾ Can. 4. ³⁾ Cfr. Goar. Euchol. pag. 197.

⁴⁾ Goar. l. c. p. 197. „Sunt et alia Deputati et Ceroferarii officia, quae ante ordinationem Lectoris celebrantur: quae sane nescio cur non exercetur. In ecclesia vero Thessalonicensium paulo ante in usu erat, et in antiquis ritualium exemplaribus scripta reperiebatur.“ Cfr. Siagun'a „Istori'a baser. ortod.“ Sibiu 1860 pag. 169. ⁵⁾ Horum ordinum originem indagare est operosum, assequi vero fere impossibile.“ De Synodo dioec. l. 8. c. 9. §. 5.

alu VIII-le că in baseric'a orientala graduri hierarchice proprie suntu numai cele patru susu indigitate anume: Lectoratulu, Subdiaconatulu, Diaconatulu si Preoti'a. ¹⁾

Déca totusi se amintescu si alte trepte ecclesiastice, — acele neci cându nu au formatu graduri hierarchice, ci s'au consideratu numai că si nescari deregatorie destinate spre implinirea unoru servitia basericesci de rîndulu alu doile, fora a li-se fî atribuitu caracteru sacramentalu. ²⁾

Spre adevieria mai detaiata a acestei'a, fia aci comemorate unele argumente propuse de catra ritualistulu Goar. — Acest'a adeca dîce, că:

a) desî Sinodulu sardicensu (can. 13) enumerá treptele hierarchice premergatórie Episcopiei, — totusi acolo numai de Lectoru, ipodiaconu, *) diaconu si Preotu se face amintire.

b) S. Ioanu Damascenu in dialogulu seu contra Manicheiloru dîce: „gradulu celu de antâiu e alu Cetetiuului, apoi vinu Subdiaconii si cei alalti.“ (Vedi Antoine o. c. pag. 164.)

c) Apoi déca S. Ignatiu, Epiphaniu, Athanasiu si altii facu amintire si de alte trepte hierarchice mai mici decâtu Lectoratulu, acele neci cându nu le numera intre cei „hirononiti,“ ci numai intre nescari deregatori de officiu basericescu, fația de cari nu folosescu cuventulu propriu treptelorü hierarchice „cheirotenias.“ Si in urma:

d) cá argumentulu celu mai ponderosu 'lu produce acel'a, cumcà in Euchologiele basericeii orientale nicairi nu occura neci unu ritu specialu pentru conferirea numiteloru trei deregatorie basericesci. — Ce'a-ce inse ar' trebuí se occure, cându acele strênsu s'ar' fî numeratu intre treptele basericesci ale hierarchiei. ³⁾

---

¹⁾ Cfr. epist. Inoc. VIII catra Imper. Basiliu in caus'a reprimirei lui Photiu. ²⁾ Cfr. Gabr. Antoiue „Theol. mor. univ. Venetiis 1778 Tit. II pag. 168. *) In editiunea de catra mine folosita nu occura ipodiaconu. ³⁾ Antoine l. c. dîce: „baseric'a grecésca mai bine de o mîia de ani, afora de Lectoratu si Subdiaconatu, nu cunosce alte graduri mai mici.

10. Incetarea, respective contopirea aceluor trepte ecclesiastice in Lectoratu.

Gradurile ecclesiastice cá Acolitatu, Esorcisatu si ostiariatu, au existatu dára in vechime cá graduri respective officia basericesci deosebite pâna cându acele, in baseric'a nóstra adi numai esista.

Causele incetarei aceluor deregatorie se vedu a fire urmatoriele:

1) dupace baseric'a a devenitu in exercitiulu mai liberu alu asiediaminteluor s'ale sacre, si credintiosii mai intariti in principiile credintiei, s'au vedintu a fi superfluu sustienera ataruor deregatorie basericesci separate, care fora ceva influintia asupr'a asiediamenteluor cultulu divinu ori a hierarchiei sacre, usioru s'au potutu implini si prin exercierea poterei ecclesiastice a unei ori altei trepte mai inferioare cá a Lectoratulu ori Subdiaconatulu.

2) La sucesiv'a incetere a numiteluor officia fora indoiela multu a contribuitu de o parte desvoltarea treptata a disciplinei basericesci, si incetarea disciplinei arcane, era de alta parte si scaderea zelulu crestinescu.

Tote aceste si alte cause legate cu starea cea de antaiu a basericeii au conlucratu, cá desu numitele deregatorie pre atunci destinse, dar' alt-cum la numiri de totu schimbatióse si numai amesuratu specialeloru impregiurari introduse: cá si totu atatea efecte, de sene singure se incete dupace cu incetatu si causele instituirei aceluor'a. ¹⁾

Déca inse au incetatu acele trepte de officiu ecclesiastecu cá trepte deosebite, — dar' acele si pâna adi se afla contopite in alte graduri hierarchice. Si intru adevéru!

Pentru-cá déca se va considerá si esamina ritulu conferirii Subdiaconatulu, in aceluor vomu affa urme de acele officia basericesci cá spre esemplu: a pazitoriulu de usie (ostiariatu), a „acolitatuulu“ (Ceroferarii).

---

¹⁾ S.-Thoma Aq. 2 XXXVII, art. II. Tom. IV. p. 1058. Summae Theol.

Anume: in rogatiunea prescrisa la hirotonirea Subdiaconului se dîce: „Dómné Domnedieule. . . . dà lui a iubi frumseti'a casei t'ale, a pazí usiele santei t'ale biserice, a aprinde luminariile locasiului marirei t'ale.“ Din acestu coprinsu alu rogatiunei evidentu se cunósce, cà s. baserica dimpreuna cu conferirea Subdiaconatului, conferesce si poterea officialoru „Ostiariatului“ si a „Acolitatului.“

Pentru cà expresiunile aceste „a iubi frumseti'a casei t'ale,“ — si „a pazí usiele s. t'ale biserice,“ in partea principala se referescu la officiulu ostiariului, fiindu-cà detorinti'a aceluia a fostu nu numai a pazí usiele bisericeii cà se nu intre cei necredintiosi, ci si de a se ingrigí de infrumsetiarea bisericeii.¹⁾

Éra in partea secundaria acele expresiuni se potu referi si la officiulu de Acolitu, si la acest'a fora indoiéla se si referesce expresiunea „a aprinde luminariile locasiului marirei t'ale.

Apoi déca de juruitori (Esorcisti) nu se face amintíre speciala, ace'a de o parte se póte esplicá de acolo, cà dupacum se dîce in constitutiunea Apostolica, acést'a e o concesiune libera a gratiei si a bunavointiei domnedieesci façia de ómeni,²⁾ parte si de acolo, pentrucà officiulu de juruitor s'a tiénutu mai multu numai de deregatori'a si poterea preotiesca.

De acésta parere a contopirei officialoru mai susu commemorate in alte trepte hierarchice mai inferióre, se vede a fíre fostu si ritualistulu Goar, carele la respunsulu ce-i l'a datu in acésta privintia Nathanael Leocados séu Archiepiscopulu S. Mauree³⁾ adauge „ce'a-ce (adeca contopirea) nu mi-se pare de totu neacceptabilu.“⁴⁾ Éra Pontificele Benedictu XIV-le in constitutiunea edata pentru Italo-Greci sub „Etsi pastoralis“ la §. 7. n. 6. dîce: „Episcopii grecesci in conferirea orduriloru se observeze ritulu propriu grecescu

---

¹⁾ Ludvig Donin „Der äussern Gottesdienst“ Wien 1865 pag. 175. not. **) ²⁾ Lib. 8. c. 26. ³⁾ Goar l. c. pag. 199. ⁴⁾ „Quae mihi tanen non ex omni parte incongrua apparet“ l. c. pag. 199. II.

prescrisu in Euchologiu, unde desî unele din ordurile mai mici se vedu a fîre omise, acele insè sêu neci cîndu nu le-au avutu, sêu officiulu acelor'a l'a impreunatu cu alte orduri. "Éra mai josu continua: „deórece prin Subdiaconatulu primitu dupa ritulu grecescu se vede a se fî conferitu Acolitatulu si ostiariatulu.¹⁾ Tótu acést'a o marturisesce si Sinodulu Provincialu din Blasiu din 1872 cîndu dîce: „Gradele orduriloru suntu: Lectoratulu si Subdiaconatulu, cari contiênu in sene Ostiariatulu si Acolitatulu.“²⁾

Cele pân' ací pertractate apoi asia le coprinde Thoma-sinu: „Nemica e mai probabilu — dîce — decátu cã ordurile mai mici impreuna cu Subdiaconatulu suntu cá si nescari portiuni ale Diaconatului despartite de catra acest'a prin baserica, amesuratu lipseloru si impregiurariloru diferite. — Dreptu ace'a intr'unu sensu si inca adeveratu vei poté dîce, cã ordurile mai mici in isvorulu si in originea loru, adeca in Diaconatu, din care cási nesce rîurele au esîtu, suntu de institutiune divina.³⁾

CCU Cluj Central University Library Cluj

(Va urmá.)

X

¹⁾ Cfr. Pap Szilágyi „Enchiridion Juris eccl. orient.“ cath. Mag-novaradini 1862 pag. 407. — Arcudius inca dîce: „Clarum est hos ordines ante perniciosissimum schisma cessase, vel quod mihi magis arridet, connexos cum aliis ordinibus fuisse“ vedi Goar. l. c. pag. 199. — ²⁾ Tit. V. Cap. VII. — ³⁾ Suplem. p. 1. l. 2. c. 30 citatu la Hurter. l. c. T. III. n. 623. not. 2. — Amalarius in opulu seu „de officiis eccl.“ lib. 2. c. 6. inca dîce: De istis sat est demonstrandum, unum quemque sacerdotem habere in se subiecta ministeria, sed propter multitudinem hominum non posse illum omnia adimplere ac ideo adjectos esse sibi socios, qui minora adimplent. — Cfr. inca Siagun'a l. c. pag. 169.

Serbatorile Preacuratei Vergure Maria.

Serbătórea Nascerei Preasantei Dómnei Nóstre de Domnedieu
Nascătóre.

II.

Dorimu se cunóscemu cum a fostu conceperea respective nascerea, si cine e cea nascuta din Anna cea stérpa? O! dara e cu nepotintia cá in faci'a acestei'a se nu eschiamamu cu s. baserica: „O concepere minunata, o nascere nespusa a Fetiórei, mai pre susu de cugete si de vedere suntu tóte!“¹⁾ La considerarea acestei'a, petrunci de sêmtiulu admirarei, trebue se recunóscemu si se dícemu cu S. Damasenu: „Ce audíre nóua este acést'a, carea te petrunde de mirare si iá tóta poterea cuvêntului?!“²⁾ Desí tain'a conceperei si a nascerei Preacuratei intru atât'a e de sublîma, încátu cu adeveratu trece preste poterile mintiei, — incredintiati totusi intru poterea lui D.-diu si a darului Lui, — si tari prin credintia intru invetiatur'a s. baserice: cu cugetu curatu si cu anima umilita vomu se consideramu si acestu obiectu preamaritu alu serbatórei nóstre, impreunandu ambele taine, adeca a conceperei si a nascerei.

Intre privilegiale mai de frunte ale Preacuratei a buna séma avemu se numeramu conceperea si nascerea ei cea cu totulu fora macula. — Credinti'a basericeii adeca este, cà Preasant'a Vergura Maria, din celu de antâiu momentu alu conceperei s'ale, prin grati'a si privilegiulu deosebitu alu lui Domnedieu, pentru meritele Mantuitoriului Christosu — fù pazita nevatemata de tóta intinatiunea peccatului originale.³⁾ — Invetiatur'a acést'a a credintiei este de a se intielege despre conceperea passiva, adeca despre infusiunea sufletului, intru-cátu anim'a Preacuratei fù pazita de peccatulu originalu.⁴⁾

1) Si acum Od'a VIII. Sept. 8. 2) Hom. IV. n. 2. l. c. pag. 59; Cfr. Hom. III, 2 pag. 34. 3) Bulla Pii IX. „Infallibilis Deus.“
4) Hurter „Comp. Theol. Dogm. T. II, Thes. 446. pag. 376.

Nu pôte cadé in cerculu acestei lucrari a produce aci argumente, si a instituí demonstrari dogmatice, ci numai amesuratu scopului nostru, urmarindu obiectulu serbatórei descoperitu in officiulu sacru, a cercá si a considerá: óre fostu a cu dreptu si de lipsa, cá Preasant'a fetióra se fia libera de acelu pecatu, la care alt'cum suntu supusi toti ómenii cá fii lui Adamu? —

S. Ann'a a conceputu in pantece si a nascutu pre ace'a carea dupa predís'a Profetiloru a trebuitu se fia acea Vergura si mama din carea cá si din toiagulu radacinei lui Iesse se se nasca datatoriulu de lumina si incepatoriulu vietiei — Christosu Domnedieu; — a trebuitu se fia acea muiere si mama, carea cá si o alta Eva mai maritá prin nascutul Ei aveá se deslege osênd'a lui Adamu, se stérgea blastemulu Evei, se redice osênd'a cea de demultu.

„Mari'a — dapacum dîce S. Damascenu — nu s'a nascutu pentru sene sêngura. — Ci lui Domnedieu are se multiamésca (se atribue) viéti'a ei mai pre susu de fire — prin darulu carui'a pentru ace'a a resaritu in lume, cá se midilocésca svatulu celu eternu alu lui Domnedieu, adeca intruparea lui Domnedieu si sântirea nóstra.“¹⁾

Destinatiunea acést'a inse a pofritu cá Mari'a se fia acea creatura nóua, curata si sânta intru carea dela conceperea Ei se se arete vointi'a, puterea si darulu deosebitu domnedieescu, — se fia inflorire domnedieésca a paradisului, la carea se nu intre neci umbr'a veninului sierpelui. — A trebuitu cá Domnedieu se-si zidésca sie-si o mama carea cu adeveratu se fia alésa dintre tóte neamurile, se fia sânta, nevinovata si fora macula din celu de antâiu momentu alu vietiei s'ale.²⁾

In serbatórea nascerei Preasântei V. M. asia cânta s: baserica: „Intru tene tain'a Treimei se lauda si se maresce Curata. Cà Tatalu bine a voíitu, si Cuvêntulu s'a asediatu intru tene, si domnedieesculu Spiritu pre tene te-a umbrítu.“³⁾

1) Hom. III, 9. l. c. pag. 48. — 2) Cfr. Od'a I. Decembre 9.
3) Marire odei VI.

In urmarea acestei'a dreptu ace'a dîcemu că, lucru demnu a fostu fația de s. Treime că Mari'a — se se concépa, se se nasca fora macul'a pecatului originale. — Anume:

1) Cu dreptate si cu cuvenintia a fostu fația de Tatalu cerescu că Mari'a mam'a lui Domnedieu se se concépa si se se nasca fora macul'a pecatului originale, — pentru că Mari'a este fiic'a cea mai alésa din tóte femeile spre laca-siulu lui Domnedieu, spre plinirea domnedieescei rîndueli.¹⁾ La Ea că la atare se potu aplicá cuventele s. scripturi că „Domnulu m'a ziditu pre mine inceputu căiloru s'ale spre lucrurile s'ale.“ (Esepl. VIII, 22.)

Cu dreptu a fostu că se se nasca fora pecatu originalu, pentru că Tatalu celu cerescu o-a alesu spre innoirea firei omenesci, spre deslegarea osêndirei lui Adamu, spre indomnedieirea, mantuîrea si impacarea ómeniloru cu Domnedieu,²⁾ cumu ar' fi potutu inse Preasânt'a Maria cá a dóu'a Eva mai marita se midilocésca acésta impacare, acésta innoire, déca dêns'a uumai si pre unu minutu ar' fi fostu partasia maniei lui Domnedieu, ar' fi fostu intinata de macul'a pecatului? Atunci cu adevératu nu s'ar' fi potutu adevérí intrêns'a promisiunea domnedieésca, că „Inimicitia voiu pune între tene si între muiere, între seminti'a t'a si seminti'a ei, acél'a va pazí capulu teu si tu vei pazí calcaulu lui.“³⁾

Nu, Preasant'a Maria nu a fostu atacata de veninulu pecatului originale, — dêns'a cá si fiic'a alésa a Tatalai cerescu cu vointi'a si cu puterea Acelui'a fù pazita curata, santa, santîta fora macula din pantecele mamei s'ale. — Dar'

2) A fostu cu dreptate si cu cuvenintia si fația de Fiiulu lui D.-dieu că Mari'a se fia, se remâna fora intinatiunea pecatului stramosiescu, — pentru-că Christosu-Mantuitoriulu este „Archiereu santu, fora de reutate, fora de spurcatiune, osebitu de pecatosi si mai inaltu de câtu ceriurile.“⁴⁾ Acél'a este insusi Fiiulu celu eternu alu Tatalui.

¹⁾ Stich. 6. Ins. Sept. 8. ²⁾ Offic. s. din 8. Sept. . ³⁾ Fac. III, 15. ⁴⁾ Evr. VII, 26.

Acést'a asia fiindu si Preacurat'a Mama Maria, cá si „o petrecere domnedieésca a fiintiei cei pururea vecínice,“¹⁾ — cá si „lacasiulu celu domnedieescu si polat'a cea insufetíta a domnedieescei mariri,“²⁾ cá si „mielusiau'a cea neintinata carea pre mielusielulu Christosu un'a din pantece l'a adusu intru fiinti'a nóstra,“³⁾ — cá „o mama carea in pantece a incaputu pre unulu din Treime Christosu Imperatulu,“⁴⁾ — cá si „baseric'a cea domnedieésca si de manuire“⁵⁾: se remana „usia neumblata unui Domnedieului nostru pazita,“⁶⁾ — se remana „cartea cea sigilata cu domnedieescu Spiritu,“⁷⁾ — se remana „pururea infrumsetiata cu frumseti'a curatiei cea de Domnedieu crescuta,“⁸⁾ — se fia santa, nevinovata, osebita de pecatosi si fora macul'a peccatului stramosiescu, adeveratu „locasiu de curatia.“⁹⁾ Deórece numai in acestu casu e démna Ea de marirea Fiiului celui domnedieescu, care a incaputu in pantecele Ei celu pururea fetiorescu.

Asia este, Mari'a e santa, nespurcata, neintinata, fora macula, curata Fetióra, càci dupa cuvântulu profetiescu „Intieptiunea si-a ziditu sie-si casa,“¹⁰⁾ adeca insusi Christosu, intieptiunea cea eterna a Tatalui, o-a facutu sie-si cá si „unu ceriu nou si insufetitu, — si-a gatitu siesi scaunu santu intielegatoriu,“¹¹⁾ si „cortu neintinatu.“

Cá atare inse a trebuitu se fia scósa de sub legea generala, — càci a fostu scósa si alésa cá unica spre a nasce pre unulu Domnedieu Christosu Mantuitoriulu.¹²⁾ In urma:

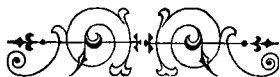
3) A fostu cu dreptu si cu cuvenintia si fačia de Spiritulu santu cá Preasânt'a Maria se remana neatinsa de ran'a peccatului protoparintiescu. — Pentrucà: Ea este mirés'a Spiritului santu, alésa de a fire mam'a Domnedieului cu impreuna lucrarea Spiritului santu.¹³⁾

¹⁾ Stich. 3. Ins. Sept. 8. ²⁾ Stich. 3. Lit. Dec. 9. ³⁾ Trop. 8. od'a I. Sept. 8. ⁴⁾ „Si Acumu“ odei IX. Sept. 8. ⁵⁾ Trop. 2 od'a I. Dec. 9. ⁶⁾ Ipac. Sept. 8. ⁷⁾ Trop. 1. od'a I. Dec. 9. ⁸⁾ Trop. 4 Irm. odei. IX. Sept. 8. ⁹⁾ Stich. 2. Ins. Sept. 8. ¹⁰⁾ Esempl. IX. 1. ¹¹⁾ Stich. 1. Inser. Sept. 8. ¹²⁾ Cfr. s. Bernardi „Super. missus“ Opusc. selecta SS. Patr. T. XII. p. 69. ¹³⁾ Stich. 3. Dupacin. Martiu 25.

O! dara cum ar' fi potutu suferí, cum ar' fi potutu lasá Spiritulu santu se intre in sufletulu Mariei si cea mai mica intinatiune, candu Spiritulu santu uresce pecatulu si ori-ce spurcatiune sufletésca. ? — O-a si feritu Spiritulu santu pre Preacurat'a Maria de tóta intinatiunea sufletésca, deóre-ce pre dêns'a „tóta o a santitu Preasantulu Spiritu,“¹⁾ si „mai 'nainte de concepere curata s'a santitu lui Domnedieu,“²⁾ ast'feliu câtu Ea „sîngura a fostu fora macula,“³⁾ „trupulu Ei este mai pre susu de cuvêntu si de curgerea pecatului neprimitu, éra sufletulu e plinu de frumseti'a prealuminata a curatiei si a darului domnedieescu din ceriu.“⁴⁾ Ea e cas'a Domnului plina de marirea Acelui'a (Ezech. XLIV), pre carea insusi Preacuratulu Fiiu alu lui Domnedieu „o a aretatu mai inalta de câtu tóta faptur'a.“⁵⁾

Si óre ce vomu mai dîce dupa tóte acestea? Ace'a, cà déca s. Ioanu Botezatoriulu carele cu Spiritulu lui Ilie aveá se premérgea Domnului, dupa spus'a angerului s'a umplutu de Spiritulu santu inca din pantecele mamei s'ale; — déca Ieremi'a, — care cá profetulu Domnului numai preanunciá venirea lui Christosu, — s'a santitu din pantecele mamei s'ale: — atunci cum amu poté dîce, cà Preasant'a Maria, acestu munte santu, acésta camera a luminei pururea vecînice, si Mama alésa alui Domnedieu, se nu fi fostu pazita nevatemata din pantecele mamei s'ale de pecatu, se nu fi fostu scósa de sub blastemulu pecatului, cându Ea a deslegatu blastemulu si a datu binecuvéntare.⁶⁾

(Va uimá.) ✓

¹⁾ Trop. 3. od'a V. Novembre 20. ²⁾ Sed. 3. Nov. 21. ³⁾ Stich. 3. Lit. 21 Nov. ⁴⁾ Pripel. II, III odei IX. Nov. 21. ⁵⁾ Trop. 4. Irmos. odei III. Sept. 8. ⁶⁾ Cfr. Auct. Anonym. l. c. T. XII. pag. 203. seq.

Predica la santire de baserica.

„Celu, care me inbesce, iubise-va de Tatalu meu si eu 'lu voiu iubi pre elu si me voiu are-tá lui.“ Ioanu XIV. 21.

Cea mai frumósa insusire a animei omenesci este — iubirea de religiune, de legea cea santa alui Christosu.

Suntu I. A! insusiri nobile, maretie in animele omenesci. Este iubire de patria si natiune, iubire de intie-pletiune si scientia, iubire de filosofia si lucruri adênci, care pre multi i-a facutu nemoritori si numele loru trecú din generatiune in generatiune si se amentescu cu respectu de catra natiuni si popóra.

Inse tóta acést'a iubire, apare numai cá o umbra, déca o vomu asemêná cu iubirea adeverata catra Dlu Nostru Isusu Christosu si legea lui cea santa. Pentrucá iubirea catra ceste lumesci, fire-aru ea ori-si câtu de nobila, ori-si câtu de marétia, se intinde numai si numai pâna la ór'a mortiei si si aci te parascesce. Patria, natiune, scientia, filosofia, lucruri maretie si planuri adênci: ce 'ti ajungu ele óre, tóte, in ór'a despartírei de lume? Ele se indepartéza de-inaintea ochiloru tei lândegi, se invelescu intr'unu velu negru, intunecosu alu uitarei si te lasa singuru in doreri, in suspine, in lupt'a infioratória cu mórtea.

Iubirea catra acele, nu te mai insufletiesce, nu-ti dá potere, nu spriginu, neci ajutoriu.

Inse, iubirea catra Isusu si legea s'a cea santa, chiar' in ór'a mortiei 'si arata fruptele s'ale dulci, alinatórie.

Ai iubitu averile lumesci?

Cugetulu loru te amaresce in ór'a mortiei t'ale, cá trebuie se te despartiesci de ele!

Inse iubirea avuta catra Isusu, te conzoléza, cá puçinu . . . puçinu inca, . . . si vei trece la avere nemarginita, in patri'a angeriloru.

Ai iubitu soçia, prunci, parinti, frati, sorori si amici?

Suspinele loru in pregiurulu patului teu de mórte 'ti sfasia anim'a!

Inse iubirea catra Isusu te consoléza, cà pre toti acestia î-i va aperi si grigi man'a cea puternica alui D.-dieu si dupa mórtea t'a si tu vei trece in raiulu nemorirei, unde angerii 'ti voru fi iubiti ai tei depre pamentu la tine.

Ai iubitul patria si natiune?

Sórtea loru — déca mai poti cugetá la ea — te împle de intristare, cà nu te poti mai luptá pentru ele.

Inse iubirea catra Isusu te consoléza — te invétia, ca aici n'ai patria statornica, acolo e patri'a eterna!

Ai iubitul scientia si intieptiune?

Ele se intuneca inaintea ochiloru tei morindi si te împlu de amaratiune, cà nu le poti desvoltá mai departe.

Inse iubirea catra Isusu chiar' atunci 'ti promite, cà vei trece la intieptiunea adeverata, la isvorulu intieptiunei — la Domnedieu!

Cu unu cuvêntu: déca ai iubitul numai lumea, si cele ce suntu in lume, acést'a iubire te aduce la desperatiune in ór'a mortiei. — Éra déca ai iubitul pre Isusu — pre Domnedieu si legea lui cea sânta, oh acést'a iubire 'ti aduce mangaiere si alinare in momentele cumplite ale mortiei!

Ast'feliu de avere nepretiuata este I. A! iubirea cea adeverata catra — Domnedieu si legea s'a cea sânta!

Fericiti acei'a, cari s'au lasatu a fi condusi in intréga viéti'a loru de acést'a iubire!

Fericiti au fostu crestinii cei de-antâi, — cari nu aveáu neci o putere spre a latî imperati'a lui D.-dieu pre pamentu, numai singuru iubirea catra Isusu. — Paganismulu puternicu si inarmatu stá contr'a legeri lui Isusu pre pamentu; si crestinii cei de-antâi nu aveáu neci libertatea cuvêntului, neci puterea armeloru, si totu-si au invinsu. Au invinsu cu iubirea. Iubirea i-a invetiatu, cá se-si marturisésca numai numele — precum dîce unu scrietoriu renumitu — se-si marturisésca numele, cà suntu crestini, si apoi se móra pentru adeverulu asertiunei loru. Se móra astadi, se móra mâne, se móra alalta, — se móra totu-de-a-un'a, si ei au facutu acést'a. — Loru li erá edisa sentinti'a, cà déca

veti fi in stare voi crestiniloru, cá in trei sute de ani se vestiti publice cuventele aceste: „Credu intru unulu Domnedieu adevratu in trei façe m̀aritu si inchinatu!!!.“ déca veti marturisi in trei sute de ani, in trei seculi, cuvintele aceste si apoi veti fi gat'a a mori totu-de-a-un'a pentru adevurulor: atunci veti fi invingatori, si legea v`ostra se va latı pe intréga façi'a pamentului!

Si ei au marturisiutu. Au moritu. Si au invinsu!

Fericiti ei, cari au dusu unu lucru atātu de maretiu in deplinire, pentru cá an avutu iubire catra Isusu!

Fericiti si voi onorati poporeni ai satului acestui'a, cari astadi ve aretati iubirea v`ostra catra Domnedieu in modulu celu mai stralucitu, prin inchinarea si santırea basericeı acestei'a frum`osa! Iubirea catra Domnedieu v'a datu poteri cá se suportati atâtea greutati — ostenele si spese, pâna ce a-ti potutu redicá acésta casa pomp`osa, carea i-s'a inchinatu si santitu Lui de locuintia.

Si eu voiu — a ve aretá astadi cá: — basericele in frumsetiate, suntu cele mai frum`ose semne ale iubireı crestinesci catra Domnedieu.

Fiti — ve rogu — cu luare aminte!

* * *

Cugetatu-ati vre-odata I. A! la intielesulu cuvântului acestui'a: „frumosu?“ Ce insemnéza cuvântulu acest'a: „frumosu?“

— Totu ace'a ce atinge placutu privirea si audiulu — séu anim'a si sufletulu nostru, pentru noi este — frumosu! Se repetımu inca odata!

Frumosulu ne atrage la sine séu privirea si audiulu — séu anim'a si sufletulu nostru, séu mai bine: tóte de-odata.

Amu dısu: privirea si audiulu de un'a parte; si de alta parte, anim'a si sufletulu, — voiındu a despartı sêmtiementele n`ostre, in sêmtiemente din afara, si in sêmtiemente din lontru. Privirea si audiulu se tienu de sêmtiementele n`ostre din afara, éra anim'a si sufletulu suntu tronurile sêmtiementelor n`ostre din lontru.

Cu privirea si audiulu cuprindemu lucruri din afara, d. e. baserica frum`osa, chipu frumosu, cântare frum`osa.

Cu anim'a si sufletulu nostru, cuprindemu o multime de lucruri nevediate si cugete inalte d. e. iubirea lui D.-dieu mai pre susu de tóte, cá in tóte dílele vietiei nóstre Lui se ne inchinamu si Lui se-i sierbimu; si iubirea deaprópelui nostru, cá vediéndu pre celu seracu si nepotintiosu, imbracatu in zdrentie, mai mortu de frigu si de fóme, anim'a si sufletulu nostru se ne traga catra dênsulu, cá se-lu ajutamu dupa potintia, se-i alinamu fómea se-i stergemu lacrimelne amare! . . . . Déca unu lucru este atátu de frumosu I. A! incátu noi stamu plini de mirare inaintea lui si in mintea nóstra ne vinu mii si mii de cugete, atunci acelu lucru se numesce — sublimu séu celu mai frumosu. Unu esemplu ni aduce unu scrietoriu basericescu renumitu. Candu betranului Oratiu — dîce elu — i adusera vestea, cá fiulu seu a fugitu din lupt'a carea erá se decida in privinti'a antâietatiei intre Rom'a si Alb'a, elu se mania fórte si celoru — cari 'lu mangaiáu cu ace'a, cá fiulu n'a potutu invinge in contr'a aloru trei si prin urmare ce se se fi facutu? „Se fi moritu!“ — respunse betranulu tulburatu. Acestu respunsu a fostu sublimu séu celu mai frumosu, — pentru cá cuprinde in sine intréga iubirea cáta numai trebue se o aiba unu cetatianu catra patria si natiune.

Séu cum cânta poetulu despre mam'a lui Stefanu celu Mare, cá sfarmandu-i-se óstea de catra turci, si elu incarcatu de rane intru-o nópte viforósa fugí acasa cá se-si afle adapostu, maica-s'a nu deschise pórt'a lui Stefanu, ci-i díse:

„Mergi, si-ti stringe óstea, pentru tíera mori! Si 'ti va fi momentu-'ncununatu cu flori.“ — Acésta femeia erá sublina in momentulu acest'a séu cea mai frumósa.

Am dîsu dara I. A! cá basericele infrumsetiate suntu cele mai frumóse semne ale iubirei crestinesci catra D.-dieu; Se vedemu in cátu am avutu dreptu? — Se vedemu atragu ele óre in modulu celu mai placutu sêntiementele nóstre din afara si din lontru?

Mai antâiu se incepemu cu privirea.

Priviti la baseric'a acést'a! Cugetati puçinu la partea ei din afara!

Ea e edificata, zidita, in forma lungarétia cá o corabia. (naie.)

Fórte puçini suntu I. A' intre noi, cari se fi caletoritu vreodata pe mare. Numai din cetire si chipuri ni formamu cugete despre sórtea caletoriloru pe mare. Inchipuitive cá suntemu cu totii intr'o corabia, — corabi'a se departa cu noi dela margine, dela tiermure, dela pamentulu uscatu. Uscatulu din ce in ce se pierde din aintea nóstra, din vederea ochiloru nostrii, cá-ci noi ne indepartamu, pâna in urma nu-lu mai vedemu. . . Au trecutu dîle, . . póte septemâni decându caletorimu . . . totu mergemu.

Ori in catráu arunci privirea, nu vedi alt'a, decâtu, de-asupr'a ceriulu cu inaltimea s'a nemarginita si de desuptu ap'a cu adêncimea s'a infioratória, carea ar' fi in stare se inghitia sute si mii de orasie; si in departare — ceriulu, cá si cum si-ar' scaldá marginile s'ale in undele marei.

Numai acolo póte cunósce omulu intru adeveru nepotinti'a si nimic'ia s'a si atotu-potinti'a lui D.-dieu. Cà-ci, pâna ce sta omulu pre pamentu, se sênte tare si puternicu, cá are pe ce se radîmá — pe pamentu. Inse cându nu mai sênte nici chiar' o sapa de pamentu sub petiórele s'ale, ci numai unde moi, clatinatórie; cându nu are de ce se prinde, de ce se radîmá déca ar' cadeá — si Dómne, usioru póte cadeá in totu momentulu; cându vede, cá pesci de-o marime infioratória cu spinare ascutita se lovescu de corabia spre a o sparge si restorná cá se inghitie pre caletorii din dêns'a; candu de alta parte vede redicându-se nori gri plini de trasnete si fulgere si vântulu potente sbiciue valurile aruncându-le cá pre nisce munti grozavi susu catra nori; candu corabi'a incepe a siovaí si de-odata se arunca susu cu valurile turbate si de desuptu se deschide adêncimea infioratória aretandu-si stâncile negrie — grozave; cându numai unu momentu, si cu totii potu fi inmormentati si nimiciti in adênculu marei: oh atunci, numai atunci se inaltia cu adeveratu anim'a omului catra D.-dieu, — si déca scapa

fericiti, numai atunci sântiesce omulu cu adevratu atotu-potinti'a lui D.-dieu, carea domnesce preste mare si uscatu, — preste nori . . . vânturi . . . si valuri!

Nu fara scopu v'amu adusu asemenarea acést'a I. A! Cá ce este altcev'a baseric'a, decâtu o corabia, carea plutesce in continuu cu noi printre valurile lumei, corabi'a mantuirei nóstre, carea ne duce la fericirea creata pentru noi.

Si ce este lumea alt'cev'a, decâtu o mare valorósa, carea in totu momentulu, ne amenintia sufletele cu innecare in matc'a focului de veci.

Dușmani nenumarati avemu pentru sufletele nóstre aici in viétia, dușmani puternici. De una parte exemplele rele, cari ne conduc la pecate si fara-de-legi, — de alta parte, dulcetile, poftetele, si desmierdatiunile trupesci; de una parte patimele rele: beti'a, sudalmile si lenevirea catra cele sante, mani'a, ur'a, pizm'a si altele; dealta parte dușmanii nevediti, diavolii, carii pe totu momentulu se nisuiescu a ne aruncá in pecate si de aci, in intunecimea iadului.

Si óre unde ne-amu poté noi aflá locu de scapare dintre atâtea primeșdii pentru sufletele nóstre?

Singuru aici in baserica, in acésta corabia a mantuirei nóstre, pentru ace'a I. A! loculu acest'a, unde stati voi acumu, se si numesce corabi'a basericei — nai'a basericei.

Corabi'a lui Noe scapà dela mórte pre Noe si famili'a s'a.

Baseric'a, ne scapa sufletele nóstre, dela mórte eterna, cà-ci numai ea ne conduce pe calea cea adeverala.

Pe baserica vedemu ziditu — turnu. Cugetatu-ati vreodata I. A! ce insemnéza turnulu? Oh frumoșa insemnatate are acest'a!

Cându voímu noi a atrage luarea amente a cuiv'a spre unu lucru anumitu, cându voímu se privésca la acelu lucru, se-lu véda, si se cugete despre elu: atunci chiar' si preste voi'a nóstra ne intindemu degetulu catra acelu lucru si ast'feliu 'lu aretamu. Turnulu aréta cá unu degetu puternicu susu catra ceriu, ca acolo e locuinti'a nóstra cea adeverala.

Inzadaru cerci dara, oh crestine! linisce aici pre pamentu, ca aici e campu de lupta, aici trebue se te lupti cu lipse si neajunse, cu necasuri si suferintie grele, — linisce nu vei gasi, numai acolo — susu!

Inzadaru cerci indestulire, cà-ci ace'a pe pamentu nu esista, numai acolo — susu!

Inzadaru cerci aici fericire si bucuria, càci fericirea fuge de-inaintea ochiloru tei, cá o naluca, éra bucuri'a ti-o amesteca sórtea cu suspine, nu! aici nu vei gasi fericire si bucuria adeverata, numai acolo — susu!

Inzadaru vei cercá tu batutule de sórte mangaiere si alinare dela lume, cà-ci lumea nu 'si bate capulu cu necasurile tale, ea trece prelanga tene, cá si cum nu te ar' nici vedé, — mangaiarea si alinarea t'a este acolo — susu!

Traiesce dara asié, cá si cum nu ai traí pre pamentu; nu te legá tare de pamentu, de lume si de cele ce suntu in ea, ca nu ai aici locuintia statornica, ci loculu teu este acolo. Acolo este parentele teu cerescu, carcle te protege aici pre pamentu si elu te ascépta cu doru, càci nu te-a creatu pentru pamentu, ci pentru ceriu.

Vêrfulu turnului la bisericele nóstre este infrumsetiatu cu cruce. Semnulu celu mai frumosu si mai multu esprima-toriu dintre tóte semnele omenimei. — Nu intemplarea nici sórtea unui omu nici a unei natiuni, ci intemplarea si sórtea omenimei intregi ni-o aduce ea inainte, déca privimu la dên's'a. Acolo susu, intre ceriu si pamentu, sta ea aretându ast'feliu, cá ea este semnulu pazei eterne intre ceriu si pamentu.

Prin pecatulu lui Adamu si cele-lalte pecate nenumerate cari urmara de aci, ceriulu s'a inchisu de-inaintea ómeniloru; acolo nu poteá intrá nimene depre pamentu, nici unu sufletu, ci tóte sufletele chiar' si a patriarhiloru si a profetiloru si ale ómeniloru celoru mai drepti si santi se coboriáu — dupa trecerea din lume — in iadu si acolo ascep-táu cu doru si neastemperu venirea unui liberatoriu — a unui mantuitoriu. Duşmania érá dara intre ceriu si pamentu

ca de aici nimene nu poteá se strabata acolo. Si acést'a dușmania a tienutu patru mii de ani.

A sositu inse tempulu rescumperarei, alu impacarei, alu liniscei. Lui Domnedieu i s'a facutu indurare de neamulu omenescu si a tramisu pre Fiiulu seu, acest'a se coborí din ceriu pre pamentu, a luat trupu omenescu cá se póta patimí pentru pecatele omenimei sí rabdându dorerile cele mai crâncene a moritu pre sant'a cruce intre ceriu si pamentu.

Prin mórtea lui s'a facutu dara destulu dreptatei domnedieesci vatemate, portile raiului s'au deschisu si sufleteloru din iadu si depre pamentu li s'a datu intrare libera acolo numai déca vomu voí a merge la fericire.

Semnulu maretiu alu pacei este dara sant'a cruce, alu pacei intre Domnedieu si omu, intre ceriu si pamentu, — pentru ace'a se pune in vêrfulu turnului intre ceriu si pamentu, cá se arete, cà ceriulu si pamentulu suntu impacate.

Acum'a se privimu in lontru in baserica I. A.! in acést'a casa santa a Domnedieului celui mare; si oh, ce frumsetia ni se infaçiosieza aici ochiloru nostrii!

Mai ântâiu vedemu altariulu, asiediatu spre resaritu, càci dela resaritu ni-a venitu fericirea nóstra, acolo ni s'a aretatu sórele dreptatei: Isusu de acolo a inceputu a 'si reversá radiale s'ale binefacutórie asupr'a acestui pamentu intunecatu. De acolo a inceputu a latí Evangeliulu seu, acésta invetiatura salutaria, cá si care u'a mai vediutu lumea cu toti invetiatii si intielectii sei; si frumseti'a carei'a nici astadi nu o póte ajunge nici o carte din câte suntu pre pamentu, nici ca se va poté asemêná cu ea nici odata! De acolo a tramisu Apostolii sei cá se aduca lumina in lume. Si I. A.! chiar' si Apostolii inca suntu inchipuiti pe altariale nóstre. Luminele asiediate pe altariu nu intipuescu altu ceva, decâtu pre santii Apostoli, cari au latítu lumin'a adusa de Christosu in lume.

Altariulu este unu locu mai redicatu in baserica, mai inaltu. Si ce intipuesce acest'a? Nu alta, decâtu: muntele Golgot'a. Si acuma grigiti bine! Pe muntele Golgot'a s'a

adusu cu 19 sute de ani înainte de acést'a o jertfa, carea vedindu-o ceriulu s'a inspaimentatu si pamentulu sa cutremuratu. Pe muntele Golgot'a cu 19 sute de ani înainte de acést'a pre cruce, Isusu si-a datu sufletulu pentru peccatele nóstre, a moritu; si ceriulu s'a intunecatu de spaima, pamentulu s'a cutremuratu din tóte temeliele sale, încâtu stâncile s'au despícatu, catapetém'a basericei s'a ruptu in dóne de susu pâna josu, mormenturi s'au deschisu si mortii au inviatu si poporul cuprinsu de frica se imprasciâ batendu-si peptulu si strigându: cu adeveratu Fíiulu lui D.-dieu a fostu acést'a!

Si acestu Fíiu alu lui Domnedieu I. A.! acestu Isusu, se jertfesce in tóta sant'a liturgia aici pe acestu munte santu alu nostru — pe santulu altariu, prin manile preotului.

Cu câta frica dara, cu câta luare amente si cu câta reverintia trebuie se fie totu sufletulu de crestinu in acestu locu santu si maretiu, in sant'a baserica, la sant'a liturgia?!

Santulu altariu ni aduce amente si de més'a cinei cei depre urma.

Isusu siede cu Apostolii sei la mésa înainte de patimele sale.

Tóte suntu gata, pregatite.

Mésa ascernuta si próvediuta cu tóte cete de lipsa.

Isusu, ia pana in s'antele sale mani si binecuventându-o o frange si o intinde santíloru sei Apostoli dícându. „luati, mancati, acést'a este trupulu meu!“ ... Si vinulu: „beti dintru acést'a toti, acést'a este sangele meu alu legei celei nóua!“ ...

Si unde se repetiescu de nenumerate ori cuventele aceste I. A.?! La santele altaria ale nóstre totu acelea-si cuvente le díce preotulu in numele lui Isusu, totu acel'a-si trupu si sânge este de façia sub form'a panei si a vinului. Apostolii au luatu de au mancat si au beutu din trupulu si sângele lui Isusu si au fostu feríciti! dar' nu toti, cà-ci Iud'a avea cugete rele in anim'a s'a. Si noi luamu si gustamu din sant'a cuminecatura santu trupulu si scumpu sângele lui

Isusu, si suntemu fericiti, inse — dorere — nu toti, căci suntu unii nefericiti cari au cugete rele in animele sale, adeca nu suntu curati de totu pecatulu si totu-si cutéza de a se atinge de acestu trup si sange domnedieescu. Grigiésca nefericitii de ei, că focu 'si mananca si flacara 'si béu — spre torture eterne!...

Crestinii cei buni primescu sant'a cuminecatura cu anim'a curata si suntu fericiti, că, acést'a li nutresce sufelele loru spre viétia nemoritória.

Cu căta iubire dara trebuie se grabimu cu totii si in totu tempulu la acestu locu santu sciendu, ca Isusu intru atát'a ne iubesce, încátu insu-si pre sine se da nóue peccatosiloru?!

Se mergemu mai departe!

Luminele preste totu, cari se aprindu in baserica cá se fie lumina stralucitória, insemnéza stralucirea imperatiei ceresci, despre carea S. Pavelu apostolulu dîce: ca ochi de omu n'au vediutu cá ace'a stralucire.

Luminele suntu de céra. Cér'a e coadunata din nenumerate floricele ale campului. Ce óre e mai curatu si mai nevinovatu decátu floriceú'a? Aducîndu dara noi lumini din floricelele câmpului, adeverimu, că cu anima curata si inocenta jertfimu lui Ddieu jertfa de multiemita pentru tóte plantele campului, pentru seménaturi si ierburi, cari le-a datu si le cresce pentru si spre folosulu nostru.

Luminariale suntu cu o crengare, in carea se pune un'a lumina; altele cu dóue, cu 3, cu 7, séu 12 crengari. Un'a crengare insemnéza: norulu, care a condusu (povetiuitu) pre Israeliteni prin desiertu. Luminariulu cu dóue crengari insemnéza dóue naturi alui Isusu, natur'a divina si umana. Cu trei crengari insemnéza sant'a Treime. Cu mai multe crengari insemnéza rugulu lui Moisi. Luminariulu care atérna in midiloculu basericeii si care de comunu trebuie se aiba 12 crengarii, insemnéza pre cei 12 apostoli tramisi in lume. Éra cu 7 crengari insemnéza 7 daruri ale Spiritului santu.

Fruentariulu basericeii ni aduce aminte tari'a si frumseti'a ceriului de carea se voru desfatá cei drepti si cu fric'a

lui Domnedieu dupa trecerea din acést'a vale a plangerei. Usile altariului insemnéza: usile raiului, cari numai prin viétia nevinovata si placuta lui Domnedieu se potu deschide cá se intre sufletele nóstre acolo.

Si ce insemnéza auritur'a in baserica, aurulu, tamâi'a si oleiulu?

Intru-o pescera langa Vifleimu, intru o locuintia a vitelor, dela vergura nebagata in séma de lume, inse cu atât'a mai iubita inaintea lui Domnedieu pentru castitatea s'a angerésca, se nascú cu 19 sute de ani inainte de acést'a unu pruncutiú. Lumea nu 'lu sciá cine e.

Dar' angerii descindu din ceriuri si-i canta laude. Éra trei filosofi dela resaritu din departare caletorira condusi de una stea si cadiendu in genunchi inaintea pruncutiului nevinovatu si santu î-i inchinara: auru, smirna si tamâia, semnu ca e: Imperatu, Domnedieu; sî ca va morí pentru rescumperarea omenimei si va fi unsu cu miresme.

Tamâi'a dara insemnéza Domnedieirea; precum se inaltia fumulu catra ceriu: ast'feliu trebuie se se inaltie rogatiunea nóstra catra Domnedieu.

Aurulu insemnéza, cá cas'a acést'a este a imperatului ceriului si alu pamentului — alui Domnedieu.

Si oleiulu séu crism'a: miresmele, cu cari fù unsu trupulu lui Isusu prin Iosifu si Nicodimu, cându fù asediatu in mormentulu sapatu in piétra...

Suntu inca I. A.! multe in baserica, cari tóte 'si au insemnetatea s'a frumósa, inse pentru scurtímea tempului nu le potu tóte insirá.

Si acum'a ve intrebú, care casa depre façi'a pamentului, fie ace'a a domnitoriloru séu a imperatiloru celoru mai puternici 'ti infaçiosiéza atâtea lucruri maretie, cá sant'a baserica? Istori'a, sórtea si venitoriulu omenimei suntú pingate pe tóte partíle ei constitutive.

O baserica dara frumósa cá acést'a, redicata prin ostenelele vóstre, nu este ea dara, semnulu celu mai frumosu a iubirei adeverate crestinesci catra Domnedieu, déca primu la dens'a si o cunóscemu ca ce insemnéza ea?

Ba asié este!

Baseric'a inse, ne incanta cu frumseti'a s'a si audiulu, — si anim'a, — si sufletulu nostru.

Dela baserica audîmu mai ântâiu: sunetulu — versulu clopoteloru, chiemandu-ne cu tóta ocasiunea binevenita la cas'a lui Domnedieu.

Ce insemnéza versulu clopoteloru?

Multu, fórte multu!

Va vení unu tempu I. A ! — precum ni spune sant'a Scriptura si credinti'a nóstra, va vení unu tempu, cându pamentulu va arde giuru impregiuru, cu tóte plantele si vietuitoriale s'ale si ceriulu se vá intunecá!

Pamentulu vá remanea: arsu, pustíiu si tacutu!

Nici o mişcare, nici unu sgomotu, si nici o suflare!... Ci numai linisce si tacere adênca, cá cea a mormentului in mediulu nóptei!

Atunci Domnedieu vá tramite angerii sei cu versu mare de trâmbitia si voru aduná pre alesii sei dela patru venturi, dela marginile ceriuriloru pâna la sfêrsiturile loru.

Decâte ori vei audî dara iubite crestine versulu clopoteloru totu-de-a-un'a 'ti adá amente, cá la versulu trâmbitiiloru, vei stá odata la judecata, si déca te vei aflá nevinovatu, vei stralucí cá sórele!

Déca intramu in baserica, ce mai audîmu?

Audîmu cantari frumóse si invetiaturi frumóse.

Music'a lumésca, se referesce la ceste lumesci — in-sielatórie si trecutórie. . . Ea favoresce vietiei, trupesci. Si ce este trupulu? Putrediune!... Mancarea vermiloru!... Pravu si cenusia!... Nemic'a!...

Inse cantarile frumóse, cari le audîmu aici, ne inaltia la Domnedieu sufletulu, acestu tesauru scumpu alu omului, care ajunge mai multu, decâtu tóte averile lumesci.

Audîmu I. m. in baserica si mai multu. — Audîmu invetiature frumóse.

Séu unde aude omulu mai frumóse invetiaturi, mai salutarie si mai nemoritórie decâtu in baserica?

In lume audi multe lucruri întórse, multe cugete — idei — sclintite despre D.-dieu si destinatiunea omului.

Audi pre unii, cari s'aru numí invetiati, cari mergu pâna acolo, încâtu dîcu ca „nu este Ddieu!“ Si óre ce este caus'a cà ei ratacescu atâtu de grozavu? Ace'a I. A.! cà ei ducîndu o viétia de totului placuta trupului, plina de imbuibari si desmierdatinni, sciu cà D.-dieu nu póte suferí o viétia cá acést'a si o va pedepsi la tempulu seu; Domnedieu — si pecatulu — nu potu incapé intru unu locu. Ei dara trebe se aléga: intre placerile lumesci, — si intre Domnedieu. Placerile lumesci nu voiescu a le lapedá, cà li s'au prefacutu in natura. Ei dara — destulu de orbesce — lapeda pre Ddieu, dîcîndu ca: nu este Domnedieu!

Dar' déca nu este Domnedieu, atunci lumea acést'a, ceriulu si pamentulu si tóte câte suntu, de unde suntu? Cà-ci le vedemu ca suntu!?

— S'au facutu de sine si dela sine!“ respundu ei.

Minunatu lucru!

Asié dara satulu acést'a, — cà-ci si acést'a este o particica din lume, — satulu acést'a dîcu, cu tóte casile si zidirile s'ale, s'a facutu de sine si dela sine!

Inse cine o va crede acést'a?

Baseric'a acést'a frumósa, cine va crede cà n'a lucratu nimene pre ea, ci s'a facutu de sine si dela sine?

Domnedieu inca a creatu o baserica I. A.! o baserica mare: ceriulu si pamentulu, unde in totu loculu este elu de façia, cá in totu loculu se ne inchinamu lui — in ceriu si pre pamentu, si se fimu fericiti.

Acést'a este credinti'a nóstra, acést'a este credinti'a poporului, si acést'a a fostu credinti'a omenimei intregi, încâtu Cicerone — unu pagânu — dîce: cà n'a esistatu vre-odata poporu atâtu de neinvetiatu si selbatecu, care se nu fia sciutu, cà este o fientia mai inalta — Domnedieu! — de si avea idei ratacite despre acea fientia — despre Domnedieu. Si bine ve insemnati! Cei cari néga pre Ddieu, suntu numai de eri de alaltaeri, si puçini la numeru façia cu multîmea omenimei, carea a crediutu totu-de-a-un'a intru o

fientia mai inalta. — Domnedieu vede opintirile loru; cum se opintescu a-lu trage pre dinsulu depre tronulu seu maiestosu; si trece cu vederea, trece preste 'tôte, planurile loru, dîcîndu in saut'a Scriptura: „dîs'a nebunulu intru anim'a s'a: nu este Domnedieu,“ — trece la ordinea dîlei, privesce la multîmea poporului carea 'lu adoréza. Ca e de insemnatu I. m. — cum dîce unu scrietoriu basericescu, — cà fientia lui Ddieu e cea mai populara dintre tôte fientiele. Plugariulu in numele lui 'si pune mânile pre córnelu plugului. Elu nu are indoiéla despre D.-dieu, nu are tempu se filosofeze, ci 'si are sementi'a, aerulu si pamentulu seu, 'si deschide man'a si imprascie viétia. Si déca si-a gatatu lucrulu seu, 'si inaltia ochii la ceriu, si de acolo ascépta darulu. Pana cându politic'a merge pe calea s'a; pâna cându imperatii se batu cu alti imperati, pana cându invetiarii se casnescu pre planurile sale, — cá paingenulu pe pânz'a s'a: pâna atunci ceriulu plóua, sementi'a plugariului resare, cresce si aduce frupte; si omenimea mânânca si traiesce!

Seraculu (in numele lui D.-dieu si bcre) cruceriulu, sci cà esprimandu acestu nume, va face influentia asupr'a caletoriului, incâtu acel'a i va dá cruceriulu de elemosina.

Veduv'a dela elu ascépta ajutoriu, cá se-'si póta cresce orfanii.

Moribundulu dela elu oftéza mangaiere si alinare intre sudorile reci ale mortei; si imperatii la petiórele lui 'si depunu corónele!...

De aceste invetiaturi se audu I. A. in sant'a baserica; nu e ea dara frumósa din tôte punctele de vedere?

Si cá se gatamu: anim'a si sufletulu omului numai aici se nobilitéza intru adeveru. Numai aici se crescú cetatieni buni, luptatori bravi pentru patria si natiune, pentru ca numai aici se impartiesce invetiatura insoçita de religiune. Wellington, unu barbatu de statu anglesu, intru o sesiune parlamentara a dîsu: „Nu sum profesoru, nici nu sciu metódele de invetiamentu, inse fie-mi permis, a-mi esprime acea convingere — si inca cu tóta accentuarea, cá déca nu se va luá religiunea de basa la invetiamentu, atunci, voi

ministriloru, voi membrii ai parlamentului, voi veti fi caus'a, deca pe venitoriu se voru cresce, pre câtu de multi, pre atâtu de rafinati — diavoli!“

Numai in baserica si in scóla, carea este sub aripele basericeii se nobilitéza anim'a.

Si sufletulu aici se pregatesce la destinatiunea s'a, la fericirea raiului.

Ve-amu aretatu dara I. A. ! ca baseric'a atrage la sine cu frumseti'a si insemnatatea s'a sêmtiementele nôstre de-in lontru si de-in afara, ea este dara semnulu celu mai frumosu a iubirei crestinesci catra Domnedieu.

Fericiti voi, cari ati jertfitu pentru redicarea si infrumsetiarea acestei baserice frumóse ! Domnedieu ve va resplati voue insutitu cu darurile sale ceresci.

Éra Tu Domnedieule potente ! primesce cas'a acést'a de locuintia santa a T'a, si binecuventa pre acei'a cari 'ti voru laudá numele Teu intrins'a ; si pre noi pre toti ne invrednicesce cá se ajungemu la Tene spre a Te laudá si a ne inchiná Tie in eternu. rsity Library Cluj

Vasiliu Criste.

Predica la inmormentarea unui capu de familia.

„Vine ór'a intru carea toti cei ce suntu in morminte voru audí viersulu Fiiului lui Ddieu ; si voru esí cei ce au facutu bine intru inviarea vietiei éra cei ce au facutu rele intru inviarea judecatii.“

(Ev. Ioanu V. 28, 29.)

Sunetulu tristu alu clopoteloru ne anuncia fatal'a scire, cá mórtea neindurata rapí éراسi dela pruncii si soçi'a s'a iubita pre unu parinte de familia, a carui'a cadavru jace ací inaintea nôstra. Dorerea nôstra cu atâtu e mai mare, cu câtu densulu abia fiindu la mediloculu etàtii — pruncii sei mici si neconsolaver'a s'a soçi'a remasera fora spriginu. Dar' I. m ! cá crestini trebuie se ve consolati, trebuie se ve re-

signati voiei lui Ddieu si se nu dati cursu liberu dorerii si desperatiunii vóstre cá si popórele pagane, cari nu aveáu speranti'a inviarii dupa mórte. De vomu priví ori unde in lumea acést'a, pretotindenea intempinàmú mórte si re'viare. Vedemu cumu sórele in tóta díu'a tiéntesce spre apusu, si deminéti'a éراسi resare in mai deplina maiestate. Lun'a totu scade in 14 díle, pâna mai pe urma se intuneca cu totul, cumu s'ar' díce: móre, dar' totu sub atát'a tempu, din ce in ce éراسi se imple, pâna ce in fine intréga rotundímea ei apare cu o zare placuta; caldur'a si frigulu, lumin'a si intunereculu necontentitu se perónđa un'a pre alt'a. In tóta tómn'a florile se vescediescu, érb'a se usca, arborii 'si depunu frumseti'a loru si érn'a intregu pamentulu — cumu s'ar' díce — e adúncitu intr'-unu somnu de mórte. Dar' éta vine primavér'a, sí abiá ce sosesce, tóte trasalta spre o nóua viétia! Campulu reinverdiesce, arborii inflorescu si infrundiescu cá se produca frupte. In totu anulu arámu pamentulu si ingropàmú in elu sementi'a, ce in scurtu putredíndu resare éراسi cu multu mai frumósa. Si numai omulu — carele e ziditu dupa tipulu si asemenarea lui D.-dieu si pentru carele s'a facutu pamentulu acést'a, numai omulu se fia asiá de nefericitu, cá dupa mórte putredíndu in pamentu, mai multu se nu invie? Nici de câtu I. m! Dovedesce acést'a si insusi Rescumperatoriulu n. in s. evangelia: „Vine óra — díce dênsulu — intru carea toti cei ce suntu in morminte voru audí viersulu Fiiului lui D.-dieu, si voru esí cei ce au facutu bine intru inviarea vietiei, éra cei ce au facutu rele, intru inviarea judecatii.“ Deci cu trist'a ocasiune a dílei de adi voiu se ve aretu: a) causele cari ne convingu indeplinu cá trupurile adormite éراسi voru inviá odinióra din pamentu; b) ve voiu aretá invetiatur'a deservitória spre indreptarea morala, — carea provine din acést'a credintia. Fíti cu luare aminte!

I.

Ins'asi dreptatea divina pretinde inviarea trupurilor adormite. Anume Ddieu a asediatu pre omu intregu aici pe

pamentu, adeca: constatatoriu din trupu si din sufletu, trupulu e medilocitoriulu sufletului atâtu spre a face bine câtu si spre a face reu, deci se recere cá omulu intregu, adeca si trupulu si sufletulu se se judece odinióra. Dar' cumu va poté fi acést'a — ar' cugetá cineva intru sine — cumu va poté inviá trupulu ce a putredítu deja in pamentu? Acestor'a le respundemu numai pe scurtu: Au nu sciti cá Ddieu e atotopotinte!? Óre acelu Ddieu, carele numai cu cuventulu a facutu din nemica cerulu si pamentulu si totu ce se afla in lume, acestu Ddieu se nu póta dá éراسi viétia trupuriloru adormite!? Inviarea mortíloru se adeveresce si prin s. scriptura atâtu a testamentului vechiu câtu si a celui nou. Scimu cá acumu in testam. v. Iobu carele a fostu cuprinsu de bube sí de rane in totu trupulu seu, a avutu credinti'a in viarii. Éra Daniilu profetulu díce: „Sí se voru desceptá multi dintru acei'a cari dormu in pulberea pamentului, unii spre viéti'a eterna, altii spre defaimare, cá in eternu se o véda ace'a.“ (Dan. 12. 1. 4.) Cumcá si evreii din testam. v. au avutu credinti'a inviarii de odinióra se dovedesce si din intemplarea cá Antiocu Epifane domnitoriulu paganu alu Siriei, silindu pre jidovi cu puterea armeloru de a-si lasá legea mosaica si de a se inchiná idoliloru, fratii Macabei spre a poté suferi cele mai nespuse torture, se incuragiara unii pe altii prin speranti'a inviarii de odinióra. Éra in testamentulu nou Dnulu n. Isusu Christosu díce la Mat. ev.: „Éra cându va vení Fíiulu omenescu intru marirea s'a si toti angerii cu densulu, atunci va siedé pe scaunulu maririi sale. Si se voru aduná innaintea Lui tóte popórele, si i va despartí pre ei de catra olalta... si voru merge cei osénditi in munc'a de veci, éra dreptii intru viéti'a de veci.“ (25. 31. 32. 46.) Éra s. Paulu Ap. díce cumcá déca mortii nu voru inviá, atunci neci Dnulu n. Is. Christosu n'a inviatu din morti. Si déca Christosu nu a inviatu din morti, atunci neci credinti'a nóstra nu e drépta. Deci cine nu ar' crede inviarea mortíloru acél'a ar' trebuí se nege tóta invetiatur'a lui Isusu precumu si inviarea din morti a acestuí'a. Asiá dara tóte trupurile adormite voru se invie spre judecata, sí

anume cari au adormitu in darulu lui D.-dieu, dupa inviare voru deveni preamariti Fiindu inse că numai acei'a se voru preamarí cu Isusu, cari si-au petrecutu viéti'a aici pe pamentu cá medulari demni ai trupului lui Is. se vedemu acumu pe scurtu si invetiaturele morale, ce provinu din credinti'a inviării preamarite, despre ce in partea:

II.

Cu câtu vomu se traimu mai multu aici pre pamentu, ca' atátu potemu avé mai multa ocaziune de a ne câscigá merite spre vietí'a eterna, deci in câtu e cu potintia: 1) se ne pazimu sanetatea, se ne lungimu viéti'a pamentésca, se ne curamu morburile prin intrevenirea mediciloru mai buni; se facemu acést'a si cu deaprópele nostru, mai vértosu cu acei'a cari suntu incredintiati grigiei nóstre deosebite. Spre acestu scopu ni folosescu tare: cumpen'a in mancare si in beutura, curati'a, blandéti'a, incungiurarea maniei si resignarea in voi'a lui D.-dieu la totu necasulu si casulu nefericitu. Departe se fia de la ori si cine acelu cugetu infioratoriu, cá elu insusi se-si stínga viéti'a cá si Jud'a vëndietotoriulu despre carele díce Dnulu n. Isusu Christosu că erá mai bine déca nu s'ar' fí nascutu acelu omu. Dar' din contra: 2) se nu favorimu prea tare trupului, se nu-lu ingrasiámu, se nu incungiurámu deprinderea in lucru si se nu-lu inchitimu si infrumsetiámu peste marginele buneii cuvenintie, cà-ci din pamentu suntemu si intru acel'asi pamentu vomu re'ntórce unde trupulu va putredí si va fi mancare viermiloru. Cu de-a-dinsulu se ne inrigimu cá nu cumva trupulu se pórté cârm'a peste sufletu. De aici: 3) Dnulu n. Isusu Christosu ni demanda cá se abdícemu sí se ne lapedámu de totu asiá cev'a ce ni-ar stá in cale de a implini legea lui D.-dieu, de si acést'a ar' fí cu neplacerea trupului. Deci 4) ve rogu cu s. Paulu Ap. „se ve jertifí trupurile vóstre jertfa via, santa, bineplacuta lui D.-dieu.“ (Rom. 12. 1.) Urechiele vóstre se se deschida numai spre ascultarea cuventului lui D.-dieu si a vorbeloru de pietate, gur'a vóstra nu gráiésca decátu laud'a si marirea lui D.-dieu si ce servece

spre indreptarea deapropelui vostru, mânele vóstre oprindu-le dela averea straina se le folositi spre câscigarea nutrementului trebuintiosu trupului, petiórele vóstre se umble in carările Dnului si la s. lui baserica. Faceti indurarea mai virtósu cu cei seraci cu orfanii sí cu veduvile, cà-ci Dnulu n. Isusu Christosu, descriindu judecat'a cea din urma, mai vêrtosu acelor'a promite inviarea preamarita, cari au datu de mancare celoru flamêndi, au adapatu pre cei setosi, au primitu pre cei straini, au imbracatu pre cei goi, si cari au cercetatu pre cei morbosi si din inchisóre. 5) Se tienemu totu-de-a-un'a in minte éراسi aceste cuvinte ale Apostolului: „Deci dîcu cu sufletulu se umblati si poft'a trupului se nu impliniti!“ (Galat. 5. 16.) Deci de locu ce am sêmtî cà se atîtia int.u noi cutare-va pofta trupésca, se ne nisuimu a o stinge ace'a prin afectu religiosu si contrariu poftei acelei'a, cá ast'feliu restignindu si omorindu poftele trupului se potemu nutri speranti'a inviării preamarite.

6) In fine decumva amu fî goniti, séu cuprinsi de necasuri si in morburi grele, se nu ne pierdemu curagiulu, se nu desperamu se nu murmuràm, cà-ci cu câtu mai vêrtosu vomu asemená sí trupesce lui Isusu, patimindu aici pe pamentu, cu atâtu vomu luá mai mare parte in preamarirea inviării Lui, cà-ci: de óra-ce patimimu impreuna cu densulu, cu densulu impreuna ne vomu si preamarí. (Rom. 8. 17.)

(Urméza iertatiunile.)

E statoritu cà odata fiešce-carele se móra. Prin pecatu a intratu mórtea in lume, carea e pedéps'a pecatului, si acést'a pedépsa trebuie se o suferimu, acestu amaru paharu alu mortii trebuie se-lu bemu odiniora. Crestinulu adevératu — fiindu consolatu prin speranti'a inviarii — ascépta cu bucuria si cu resignare beutur'a acestui paharu, se desparte liniscitu de catra lumea acést'a trecatória, ma inca si de catra iubittii sei. Crestinulu adevératu — dupa-cum a dîsu dreptulu Iobu — scie cà „Rescumperatoriuulu seu traiesce si in díu'a din urma si trupulu lui va inviá din pamentu, si

érasí se va acoperí cu pielea s'a, sí in acestu trupu alu seu va vedé pre Ddieulu seu, acést'a sperantia s'a pusu la anim'a lui. (Iobu 19, 25.) Cu tóte acestea scimu din esperintia cà inca sí la despartírea de catra vrajmasii nostri — la cugetulu cà nu-i vomu vedé mai multu — cuprinde cutare-va obida si jale animele nóstre, cu atátu mai vértosu ne dóre despartírea de catra acei'a pre cari i-amu iubitu. Pare cà vedu cumu si anim'a iubitului nostru confrate (N.) adormitu in Domnulu inainte de ór'a mortii sale fù cuprinsa de o ast'feliu de dorere. De si inse acést'a dorere a s'a nu a fostu desperata, de si — fiindu impartasítu cu santele taine ale moribundíloru, religiunea i intinse balsamu de consolare sí sperantia vietiei eterne, — totusiu pare cà vedu cà sí densulu nu se póte despartí de catra noi fora de a díce inca unu ultimú „reмасu bunu.“ Pare cà vedu cumu apucându pe acésta cale lunga a eternitátii de unde nu va fi reintórcere, se mai opresce inca odata si cu ochii scaldati in lacrimi mai face o privire spre iubítii sei.

Deci mai ântâiu cu anima dorerósa se întórcce catra iubít'a s'a soçia (N.) dícându-i: „Remасu bunu iubít'a, dulcea si neuitat'a mea soçia! Cátu de repede sborara 10 ani ai casatoriei nóstre fericite, sí dupa acestu scurtu tempu éta cà adi — cându ambii sperámu inca o viétia indelungata si fericita — éta adi ti-pierdu-si prin mine própt'a si spriginulu teu, éta ajunsse-si la trist'a veduvia. Deci iubít'a mea soçia pâna inca mai sum in mediuloculu vostru, mai poti depune o sarutare pe cosciugulu meu rece, dar' sciu, mai mare va fi dorerea t'a, dupa-ce intorcându de la mormentulu meu cu pruncutii nostri, vei observá cà de acumu veti fi mai puçini fora mine, vei vedé tóta cas'a nóstra desiérta, vei vedé loculu unde am jacutu eu mai pre urma. Totu anghiulu acestei'a, totu loculu si pe afora prin ocolu si prin gradina pe unde am petrecutu cu voi, va fi o dorerósa suveniré a mea. Dar' curma-ti dorerea, consola-te si-ti pune tóta increderea in Ddieu, carele insusi a promisú cà va portá deosebita grigia de veduve sí de orfani. Deci necontentitu 'lu roga pre densulu se-ti tinda ajutoriu de a cresce fii nostri.

Invétia-i pre acei'a fric'a Lui si cá se amble in caràrile densului. 'Ti multiamescu pentru credinti'a si spriginulu socialu de care m'ai 'impartasítu la portarea sarcinei vietiei. Totu odata te rogu cá si de aci inainte se-ti mai aduci aminte de mine, si in rogatiunile t'ale se comèndi sufletulu meu lui Ddieu! Éra déca — pâna ce fùì cu tine in viétia — cá omu cu slabitiuni, cu cev'a te-am vatematu séu prea tare team mustratu si intristatu — te rogu se me ierti. Remasu bunu!"

Dupa-ace'a se întórce catra iubittii sei fii (N. N. N.) dîcîndu : „Iubitii miei fii, veniti la mene, veniti mai aprópe, cà-ci eu nu potu merge la voi, nu, cà-ci trupulu mi-a amortítu si ochii mi-s'au inpainginatu, veniti se ve stringu mai pe urma la senulu meu parintiescu, cumu ve mai imbraçiosíamu si de alte-ori in viétia. Veniti se ve dáu ultim'a mea binecuvantare, „eu mergu la Tatalu meu si la Tatalu vostru,“ de sí parintele vostru trupescu a moritu inse Tatalu vostru cerescu va traí, carele va portá grigia de voi, densulu nu ve va lasá, numai se faceti voi'a Lui. Onorati si ascultati pre mam'a vóstra cá Ddieu se ve dee viétia si totu darulu seu. Se trati fericitu, „eu mergu dela voi, cu tóte inse nu me departu cu totul de catra voi,“ voi fí alu vostru si dupa mormentu „preste puçinu éراسi ne vomu revedé.“ Cu acést'a mai sarutandu-ve odata, ve lasu cu Ddieu!"

Apoi se întórce catra toti consangeniì si amicii sei (N. N. N.) dîcîndu: Sum convinsu cá si anim'a vóstra e petrunsa de o dorere pentru pierderea mea, cà-ci cu voi mi-am petrecutu anii desfatati ai copilariei mele. Voi a-ti fostu si dupa-acea stêmperarea mea in tóte necasurile vietiei. Totu-de-a-un'a amu esperiatu increderea, credinti'a si iubirea vóstra. Ddieu isvorulu tuturoru bunatatíloru se ve resplatésca pentru tóte acestea. Inainte inse de ce m'asi departí de catra voi — aducîndu-mi aminte cá totusi de multe ori v'am intristatu si vatematu — ve rogu se me iertati. Poftindu-ve totu binele si fericirea de la Ddieu, ve dîcu ultimulu meu „remasu bunu!"

Mai departe se întorce catra iubirii sei afini, cumnati, catra toti vecinii si cuşocutii dicându: Ve multiamescu si voue pentru ajutoriulu si sfaturile bune ce mi-ati impartasitu. Deosebitu voi vecinii miei, voi v'ati impartasitu cu mine toate bucuriile vóstre. Voue mi-am spusu necasurile mele si voi mi-ati impartasitu consolare. Cu toate acestea se intempla cá vecinii de multe ori se scarbescu intre sine si érase se impaca. Deci sciindu cá si eu de multe ori v'amu causatu neplaceri si v'am vatematu — ve rogu se me iertati!“

In fine adormitul in Dnulu multiamesce celoru ce s'au infaciosiatu adi aici spre a-i dá onórea din urma, multiamesce si acelor'a cari si-au doveditu iubirea crestinésca de a sapá mormentulu si a trage clopotele. Multiamesce si pretului — cá parintelui seu sufletescu — si rogandu-se la toti de iertare, toturoru 'si mai rostesce ultimulu seu „re-masu bunu.“

Dupa cari, remasítiele pamentesci ale adormitului in Dlu, astrucându-se la parintii si stramosii sei spre repausulu eternu — cu totii se-i oftámu: cá sufletulu lui se se asiedie unde este lumin'a vietiei eterne! Aminu.

Vasiliu Budescu
preotu in Ciulesci.

Catechismu ori istoria biblica?

(Fine.)

.... Presenti'a ascultatoriloru straini inca a contribuitu multu de am gresitu intentiunea curata, inse cu atátu mai puşinu cu cátu m'am dedatu mai multu cu ea. Si scrierea continua care m'a retienutu dela unele abateri si m'a astrinsu a vorbí mai hotarítu, a me tiené mai acuratu de o ordine anumita — care scriere din acestu punctu de vedere a fostu folosítóre — a facutu de instructiunea n'a fostu asia de libera si nemaiestrita cum póte ar' fí fostu fara de acést'a. Acést'a inca a contribuitu multu la confusiunea in care am cadíutu atunci, cându n'a fostu instructiunea asia, cum

asiu fi doritu. Acestea tóte aréta câtu de tare me dominéza inca ambitiunea. Unulu care ar' fi fostu cu anima curata, n'ar' fi venitu prin tóte aceste in alta dispusetiune. Câtu de tare me dominéza inca ambitiunea se póte vedé inca si de acolo, cà indestulirea séu neindestulirea mea a depinsu atátu de tare dela resultatu, cà o lauda câtu de mica a potutu se me bucure si cea mai mica imputare a potutu atátu de tare se me dóra, cà laud'a m'a impintenatu atátu de tare si imputarea m'a descuragiatu atátu de multu. Eu — dupa cum scii — m'am luptatu adeseori in contr'a ace'a, inse póte éra nu cu intentiune curata. Pentru ace'a am trairu ieri mai necurmatu in lupta, si alalta-ieri de câteva ori am fostu reu dispusu, fàra de voi'a mea. Dómne Isuse indurate spre mine dupa mare indurarea t'a, sterge tóta reutatea mea, zídesce intru mine anima curata; atunci voiu invetiá pre micutii tei càile t'ale. Spre a incungiurá gresielele comise voiu lasá se-mi scríe numele celoru ce voru vení in anulu venitoriu la prim'a cuminecare etc.“¹⁾

A dóu'a recerintia cá se progeseze invetiamentulu preste totu si in religiune in specie e cercarea regulata a scólei. Acest'a e unu reu universalu. E sciutu cà poporulu nostru, cá si altele din tíera, n'a ajunsu la convingere deplina despre necesitatea de a cercá scól'a. De ace'a suntu de lipsa mesuri silnice. Inse si aici catechetulu póte contribui fórté multu prin esemplu, ba dóra mai multu decátu prin mesurile, ce le ia impreuna cu senatulu seu façia de pruncii ce nu cérca scól'a. Inse ce esemplu dà acelu catechetu, care séu nu merge de locu in scóla si acarui interesare de scóla se reduce la subscrierea tabelorulu de informatiuni si a celoru-alalte acte si relatiuni, séu de merge, merge in catev'a díle inainte de esamenu?

A trei'a recerintia suntu càrti bune scolastice. Am audítu dícúndu-se adeseori, cà invetiatoriulu bunu póte face sporiu destulu si cu càrti rele. Eu dícú cà invetiatoriulu bunu póte face sporiu chiar' si fàra carti, numai cu cret'a

---

¹⁾ A se vedé viéti'a lui Overberg scrise de Krabe p. 127 si Ohler, Lehrbuch der Erziehung p. 184.

in mâna si cu graiulu víu, inse ace'a nu se pôte totusi negá cumca càrtile bune suntu unu mare ajutoriu pentru invetiatoriu. Apoi precum invetiatoriulu bunu pôte face sporiu si cu càrti rele, chiar' asia invetiatoriulu slabu cu càrti bune pôte face ceva mai multisoru. In' acésta privintia nu stàmu asia reu. Avemu atàtu catechisme, câtu si istoria biblica pentru man'a scolariilor. Nu suntu originale, suntu lucrate inse dupa originalele cele mai bune câte le cunóscemu. Numai câtu trebue se observu cà la istori'a biblica a intratu puçina specula. Manualulu e intocmitu ast'feliu, câtu materialulu forméza grupe concentrice. Fie-care grupa contine materialulu din ambele testamente. In prefaçia se aréta acést'a grupare si se spune care grupa de materialulu pentru care despartimentu e destinata. Cu tóte acestea din punctu de vedere a cascigului — dupa a mea parere — s'a legatu testamentulu nou separatu de celu vechiu, prin ce antaiu s'a ruptu cartea in dóne, si apoi lucru firescu cà i-a crescutu pretiulu. Folosirea ei e posibila numai déca se cumpera amendóne partile.

Presupunendu cumca tóte. câte am cerutu pana aici le avemu, vine acumu intrebarea: cu ce se incepemu, cu istori'a biblica ori cu catechismulu, séu cu alte cuvinte ce se luamu de base la instructiunea in religiune istori'a ori catechimulu? Aici suntu trei pareri. Unii voru se se iee de base istori'a, fiindu acest'a lucru fórte naturalu. Din istoria suntu estrase intrebarile din catechismulu, ea are se servéca de base si din propunerea ei se se faca deducerile necesari séu ce totu un'a-i se se arete, cà adeveturile din catechismulu suntu scóse din istoria, unde suntu descrise mai pre largu si suntu asiediate in ordine pentru-cá mai usioru se se tiena in minte.

A dóu'a parere este se se iee de base catechismulu si cu intrebarile, respective respunsurile din elu se se aduca in legatura istoriórele corespundietórie.

A trei'a si dupa parerea mea cea mai nimerita este cà ambele se se iee in legatura. — Numai câtu aici trebue se se tiena contu de etatea prunciloru.

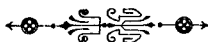
In scóla cu unu sênguru invetiatoriu suntu celu puçinu trei despartiemente — déca e scól'a cum trebuie se fie. In fiecare despartimentu suntu dóue subdespartiemente séu dupa espresiunea tehnica fie-care despartimentu forméza unu bieniu.

In bieniulu primu despartimentulu primu suntu incepetorii. Acesti'a nu sciu cetí. Intrebu acum: se se mai tiena anticulu sistemu, se nu invetie nemicu din religiune, afara de câtev'a rogatiuni, cari de multe ori le sciu de acasa, desí póte nu deplinu corectu. In bieniulu primu despartimentulu alu doilea trebuie se scie pruncii cetí, ce e dreptu. Inse intre cetitu si cetitu e mare deosebire. Cá se póta invetiá unu pruncu cev'a de rostu trebuie se scie cetí bine. Acést'a nu se va aflá decátu in puçine scóle cu câte unu invetiatoriu. Prin urmare starea factica pretinde se se incépa cu istori'a biblica. Pentru bieniulu primu asiadara cartea si din istori'a biblica e chiar' asia de prisosu, cá si din catechismu. Aici totulu se reduce la ce'a ce póte invetiá prunculu din audiu. Pentru-cá se póta invetiá trebuie se i-se enareze in stilu poporalu ace'a ce voiesce alu invetiá. Spre scopulu acest'a se alegu istoriórele cele mai usióre. Ast'feliu: despre crearea lumei — deducerea cá Domnedieu e creatoriulu lumei. Caderea angeriloru — deosebirea intre angéri buni si rei. Crearea omului — Atotu-poternici'a si intieptiunea lui D.-dieu. Paradisulu — D.-dieu e prea-bunu. Porunc'a data lui Adamu si calcarea ei — pecatulu primu etc. Va se díca in totu loculu se face deducerea corespundietória din istorióra. Acést'a se face inse numai dupa-ce a enaratu istorióra, a tractatu cu invetiaceii si i-a facutu se-o enareze si ei cu cuvintele proprii.

In bieniulu a doilea si a treilea pruncii sciu cetí si se póte procede mai sistematicu. Acuma se póte luá intorsu, adeca catechismulu de base si se se impreune istori'a cu elu. Impreunarea inse se intempla numai acolo, unde este acést'a de lipsa. De lipsa este unde vinu citate. Istoriórele din cari suntu luate citatele trebuie enarate si tractate cu pruncii. Ast'feliu acum istori'a se ia de sene si cele impreunate cu catechismulu vinu repetíte la rëndulu loru.

Nici am avutu de cugetu, nici se tiene de mine a face planu specialu de lectiuni. Ace'a este treb'a superioritatiloru in a caroru dreptu stà a consultá — déca voiescu — si pre altii. cari au praxa. De ace'a nu am specificatu materialulu, ci am facutu numai unele indegetari despre ace'a, ce ar' trebui se se propuna. Din acele dîse pana aici se póte inse vedé cumca in scól'a poporala trebue se se propuna si istori'a biblica si inca luandu-se in legatura cu catechismulu. Facîndu-se asia atunci invetiamentulu va prosperá. Acést'a o sciu nu teoretice, ci din esperintia propria de multime de ani. Facîndu-se asia si manualulu de istoria biblica va trece chiar' asia. cá si catechismulu. Cei chie-mati ingrigiésca-se se se faca, déca le jace la anima progresulu.

Din partemi mai am se adaugu inca ceva. Catechetulu trebue se aiba si manuale ajutatóre. Atari manuale dupa câtu sciu nu ecsista, decâtu unu tomu din ecsplicarea catechismului de Deharbe tradusu de clericii dela S. Barbara in 1865. Din acést'a cauza, crediendu cumca voiu face unu serviciu catechetiloru, voiu publicá cu permisiunea on. Redactiuni lectiuni practice in colónele acestui diuaru atâtu din catechismu câtu si din istori'a biblica. P.

BIBLIOGRAFIA.

Manualu de Stilistica pentru scólele medie si institutetele preparandiale, de Joanu F. Negrutiu profesoru. Cu aprobarea Comisiunei scolastice archi-diecesane. — Acestu opu este aprobatu si din partea Ministeriului de culte si instructiune publica cu datulu 16 Decembre 1885, nru 48.518. cá manualu de scóla pentru tóte gimnasiile române. Partea practica fórte bogata a acestui opu — cuprindiêndu compositiuni de totu soiulu de acte obveniente in referintiele vietiei sociali — se póte intrebuintiá cu multu folosu de catra preoti, invetiatori si alti carturari români.

Pretiuulu unui esemplariu e 1 fl. 10 cr. si se póte procurá si dela noi.

„**Orientele catolicu**“ . . . despre care luaramu si noi notitia in nrulu trecut, — anuciându-lu diuariulu „Wiener literarischer Handweiser für die katholische Welt“ nru 2. a. c. 'lu numesce „opu fórte interesantu si lucratu cu diligintia estra-ordinara“ (sehr interessantes und ausserordentlich fleissig gearbeitetes Buch), adaugându cà va mai revení la elu. — 'Lu recomandamu si noi atentiunei publicului nostru cetitoriu.

Beiu, Voda, Domnu. Romanu istoricu de Theochar Alexi

A aparutu completu in 34 brosiuri à 20 cr. si se póte procurá dela **Tipografia Alexi** din Brasiovu.

Acésta scriere este unica in tóta literatur'a româna, cà-ci in adeveru nu posedamu nici unu romanu originalu cuprindendu peste 1000 de pagini din care, nici un'a nu este lipsita de interesu pentru ori ce cetitoru.

O variatiune bogata, precum nu ofera nici unulu din romanele traduse, apoi interesulu ce ni se escita pentru faptele istorice, preface lectur'a acestui romanu in o adeverata placere, in unu bogatu isvoru nu numai de distractiune ci si de instructiune.

Textulu romanului este insoçitu de ilustratiuni, care si aceste sunt originale, compuse de unu artistu anume pentru acésta scriere. Ea cuprinde istori'a României, incepându cu fanariotulu Caragea, trecându la revolutiunea eterii grecesci si a lui Tudoru Vladimirescu, a carui viétia, fapte si mórte tragica suntu cu amênuntulu descrise, atinge revolutiunea dela 1848, tractéza pe largu Domni'a lui Cuza, dându unu tablou amenuntitu despre acea epoca si incheia cu alegerea lui Carolu de Hohenzollern.

Firulu, pe care se insíra aceste tablouri istorice, se compune din unu sujetu sensationalu in tóta puterea cuvântului. — Unu tata perdiându zestrea fiicei sale, — intr'o scena, unde acést'a o reclama dela elu, 'si ese din fire si o lovesce de mórte. Pentru a scapa de pedéps'a legii, o tèresce in gradina, unde î-i taie capulu ingropându-lu, pentru a face se crédia lumea, cà cadavrulu fàrà capu, este alu altei persóne. Cu tóte astea se vede silitu a marturisi fap-

tulu si este condamnatu la munca silnica. Dupa câtu-va tîmpu se descopera ca . . . dar cine voiesce a sci ce se descopera, cetésca romanulu, unde va gasi cu ce sesi atîtie, si apoi cu ce se-si astîmpere curiositatea.

*Cine-si procura intregulu opu dea-dreptulu dela tipografi'a editóre platindulu de-odata inainte, se va profita de economisirea portului, adeca va avea se triméta numai câte 15 cruceru de brosiura séu pentru **34 brosiuri 5 florini.***

Literatura poporala. — Au trecutu deja mai multi ani de cându dlu S. Fl. Marian pe lânga alte lucrári literarie, se ocupa si cu adunarea literaturii poporale române. — Si-acuma, dupa ce i-a succesu a aduná unu materialu considerabilu si 'n tóta privintia, fórté interesantu, s'a decisu a-lu scóte pe'ncetulu la lumina, incepéndu mai ántáiu cu „**Descântecele.**“ Dupa acestea voru urma succesivu **Baladele Doinele, Horele, Satirele, Farmecele, Vrajile, Botanica pop.** etc. etc. CU Cluj / Central University Library Cluj

„**Descântecele poporane române,**“ cari s'au pusu deja sub tipariu si 'n scurtu tîmpu voru fi tiparite, voru formá unu tomu dela 22—24 cóle, octavu micu, hártie frumósa. Pretiulu unui esemplariu dimpreuna cu postportulu e pentru Austro-Ungari'a 2 fl., éra pentru Români'a 5 franci.

Recomendamu deosebitei atentiune a publicului nostru cetitoriu acésta lucrare a dlui Marian, cá-ci dela concursulu binevoitoriu alu publicului románu va aterná tiparirea si aceluor lalte opuri insirate mai susu.

Banii de prenumeratiune dimpreuna cu list'a abonántiloru se se trimitea dlui S. Fl. Marian, profesorulu gimnasialu in Suceava (Bucovina.).

Studiu istoricu-statisticu asupr'a presintelui si trecutului **Româniloru din opidulu Codlea** de Iosifu Comanescu, preotu gr. or. in Codlea. Cu note si adnexe. Editur'a despartimentului I. alu „Asociatiunei transilvane.“ Opu scrisu cu multa diligintia si cunoscintia de lucru.

➡ *Atragemu atentiunea publicului cetitoriu la Bro-siur'a IV. si ultim'a din interesantulu studiu alu dlui Dr. Gregoriu Silasî „Renascerea limbei romanesci in vorbire si scriere“ — care a aparutu si se pôte procurá dela Redactiunea acestui diariu cu 30 cr. v. a.*

Probitatea in copilaria. Schitia din sfer'a educatiunii. Dupa Ernest Legouvé membru alu academiei francese. Pretiulu unui esemplariu e 10 cr. — 10 esemplare costáu 60 cr.

DIUARISTICU.

„Gazet'a Poporului“ este unu diariu ne'ncur-giuratu de lipsa pentru toti carturarii dela sate. Ese in fie-care Domineca, in formatu mare; si publica articlii din toti rami de economia, mai departe novele, fabule, istorióre, poesii, maxime, glume si alti articlii de invetiatura si petrecere, si in urma in zronic'a septemanei si in felurimi tóte scivile diu tíera si din lumea mare. Pretiulu, socotindu marimea foiei, e preste mesura eftinu, si anume: pe 1 anu 5 fl., $\frac{1}{2}$ anu 2 fl. 50 cr. si $\frac{1}{4}$ anu 1 fl. 25 cr. — O recomandam deosebitei atentiuni a dloru preoti, invetiatori si altoru inteligenti, dar' mai alesu carturariloru dela sate, cari aflain acésta gazeta totu ce le trebuie se scie din intem-plarile dílei si unu materialu bogatu de invetiatura si petrecere. Abonamintele se se adreseze la „Gazet'a Poporului“ in *Temesvár.*

— Totu asemenea interesanta si necesaria pentru carturarii nostri dela sate, precum si pentru toti acei'a cari se intereséza de literatur'a nóstra poporala si iubescu o lectura mai usióra este si o alta fóia care a inceputu a 'esi dela anulu nou sunumirea „Foişoara“ pentru respândirea cunoştinţelor folositoare şi a iubirei de carte intre popor. Ese la 1. si 15. dí a fiecarei luni, in marime de $1\frac{1}{2}$ cóna si costa pe anu 4 fl., $\frac{1}{2}$ anu 2 fl., $\frac{1}{4}$ anu 1 fl. — Foişoara vrea latirea in cercuri câtu mai largi a tuturoru cunoscintieloru trebuitoare in viétia si a iubirei de carte, cari ele suntu temelulu ori-carei inaintari sanetóse. Spre acést'a se va nisui prin ast'felu de scrieri, cari se fie folositóre, placute si intie-lesse de toti acei'a cari sciu carte. Unu pretiu deosebitu va pune pe cele din 'poporu, o comóra nezecata, asemenea isvorului de munte, — si care ne este dragu tuturoru. — Abonamintele se se adreseze la *Administrati'a „Foişoarei“ Nagy-Szeben.*

Insciintiare. — Multele agende de totu soiulu, sporite in dillele din urma intr'unu modu fôrte insemnatu, abia 'mi lasa tîmpulu de lipsa la redactarea diuareloru „*Amiculu Familiei*“ si „*Preotulu Romanu*.“ Dreptu ace'a voindu a-mi jertfi totu tîmpulu disponibilu spre a redicá aceste dóue diuare ale mele la nivoulu publicisticei moderne si aflandu pentru continuarea scrierei periódice poporale „*Cartile Sateanului Romanu*“ unu individu destoinicu, in persón'a d-lui Ioanu Popu Reteganulu, bine cunoscutu publicului românu din scrierile s'ale de pâna acum — i-am predatu d.-s'ale redactarea si editarea mai departe a acestei scrieri. — Despartîndu-me déra prin acestea de „*Cartile Sateanului Romanu*“, infiintiate chiar' acuma-su diece ani (1 Ianuaru 1876): multiamescu fierbinte toturorur Românilor de anima si sîntieminte, cari, in mânî'a toturorur porniriloru duşmanóse si a numeróselorur procese de pressa urzite contr'a nóstra in decursulu acestorur diece ani, ni-au remasu credintiosi sustiitori — fie cá colaboratori, fie cá abonanti. — Impartasiésca, î-i rugamu, in binevoitoriulu loru sprijinu moralu si materialu si pe noulu redactoru-editoru, care de buna séma î-si va dá tóta nisuinti'a spre a se face demnu de acestu sprijinu, imbunatafîndu din ce in ce mai multu „*Cartile Sateanului Romanu*.“ D.-diu cu noi si cu caus'a nóstra! Gherl'a 10 Ianuaru 1886. N. F. Negrutiu m. p. redactoru si proprietariu.

Rugare. — Precum se vede din insciintierea de mai susu, am luatú asupra-mi redactarea si editarea pe mai departe a scrierei periódice poporale: „*Cartile Sateanului Romanu*“ sustienute pâna acum cu atâtea jertfe din partea d.-lui N. F. Negrutiu proprietaru in Gherl'a si redactoru alu diuareloru „*Amiculu Familiei*“ si „*Preotulu Romanu*.“ Dreptu ace'a, prin acést'a deschidu abonamentu pe anulu 1886 la scrierea poporala „*Cartile Sateanului Romanu*.“ Va esí in 1/13 a fiecarei luni câte o carte de o cóla in invelitóre colorata, papiru bunu, tipariu meruntu si indesatu; si va publicá: 1. Biografi de ale barbatiloru Români, cari au cultivatu literatur'a, cu deosebire cea poporala, aducîndu totu-de-a-un'a mustre din scrierile lor; 2. Materialu din literatur'a puru poporala: povesti, fabule, proverbie, datine, cântece si alte; 3. Notitie economice si indrumari speciale relative la cultivarea pomiloru si a altorur rami de economia; 4. Articlii din literatur'a scrisa, cari vomu crede cá suntú interesanti pentru poporulú nostru; 5. Articlii din higien'a poporala, anuciuri despre scrieri cu deosebire poporale, vechi si noue; 6. Varietati, ce scimu cá intereséza pe poporulú nostru; — politica inse — *ba*. Ceremu déra sprijinulu moralu si materialu a publicului cetitoriu românu si mai alesu a prea veneratului cleru, a onorabilului corpu invetiatorescu si a toturorur carturariloru dela sate spre a puté satisface justelorú asceptari. — Cartea I. va aparé peste câteva'a díle si se va spedá franco si gratis ori cui o va cere. Pretiulu de abonamentu pe unu anu 1 fl. 20 cr. v. a., pe o diumetate de anu 60 cr. v. a., ne rogamu a se asigná cátu mai curêndu la adres'a: Redactiunei dela „*Cartile Sateanului Romanu*“ per Balázsfalva in Sâncelu. — D.-diu ne ajute!

I. Popu Reteganulu

Redactoru-editoru a Cartiloru Sateanului Romanu.

Proprietariu, Redactoru si Editoru: Niculae Fekete Negrutiu in Gherl'a.

Gherl'a Imprimari'a „Auror'a“ p. A. Todoranu. 1886.